Æппæт бæстæты пролетартæ, баиу ут!

РÆСТДЗИНАД

СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы, Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы æмæ Министрты Советы органæн
Орган Северо-Осетинского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Северо-Осетинской АССР

Газет цæуын райдыдта 1923 азы 14 мартъийы

1990 АПРЕЛЬ — ХУЫМГÆНÆНЫ МÆЙ

18

ÆРТЫЦЦÆГ
№ 75 (17757)

Аргъ 3 кап.

ИНФОРМАЦИОН ХЪУСЫНГÆНИНАГ

Цæгат Ирыстоны АССР-йы дыууадæсæм равзæрст Сæйраг Советы дыккаг сесси

1990 азы 17 апрелы г. Орджоникидзейы Советты хæдзары æмбырдгæнæн залы байгом Цæгат Ирыстоны АССР-йы дыууадæсæм равзæрст Сæйраг Советы дыккаг сесси.

Сесси байгом кодта Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдар депутат **Галазты Æ. Х.**

Сæйраг Совет æмхъæлæсæй сфидар кодта сессийы боны фæтк æмæ йæ куысты æгъдау.

Сессийы боны фæткмæ хаст æрцыдысты ахæм фарстатæ:

1. Сессийы Секретариат саразын.
2. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдары фыццаг хæдивæджы тыххæй.
3. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдары хæдивæджы тыххæй.
4. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Конституцион хъусдарды комитеты сæрдары тыххæй.
5. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Адæмон контролы комитеты сæрдары тыххæй.
6. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Конституцийы (Бындурон Закъоны) ивддзинæдты æмæ бафтауинæгты тыххæй.
7. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы комитеттæ æмæ къамистæ саразын.
8. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы комитеттæ æмæ къамисты сæрдарты тыххæй.
9. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Тæрхондоны сæрдары тыххæй.
10. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Министрты Совет саразын.
11. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Тæрхондон саразын.
12. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Адæмон контролы комитет саразын.
13. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг паддзахадон арбитры тыххæй.
14. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Паддзахадон арбитражы тыххæй.
15. УСФСР-йы адæмон тæрхондæтты районты адæмон тæрхонгæнджытæ Цæгат Ирыстоны АССР-йы равзарыны тыххæй.
16. «Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы антæ мыхуыр кæныны æмæ сæ тыхы бацæуыны фæткы тыххæй» Цæгат Ирыстоны АССР-йы Закъоны фæдыл.
17. Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Тæрхондоны ивддзинæдты тыххæй Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Президиумы Указтæ сфидар кæныны тыххæй.

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Совет равзæрста сессийы кусæг органæн — Секретариат.

Уый фæстæ каст æрцыд боны фæткы ахæм фарстатæм — Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдары фыццаг хæдивæг æмæ Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдары хæдивæг равзарын.

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдар депутат Галазты Æ. Х. фæндонмæ гæсгæ сесси Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдары фыццаг хæдивæгæй æмхъæлæсæй равзæрста СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы секретарь депутат **Бирæгъты** Юрий Григорийы фырты æмæ Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдары хæдивæгæй Цæгат Кавказы хæххон-металлургон институты доцент депутат Хъулаты Людмилæ Михаилы чызджы.

Депутаттæ Цæгат Ирыстоны АССР-йы Конституцион хъусдарды комитеты сæрдарæй равзæрстой æмбал **Фидараты** Хъазыбег Японы фырты — Цæгат Ирыстоны АССР-йы Министрты Советы сæрдары хæдивæджы.

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Адæмон контролы комитеты сæрдарæй сесси равзæрста депутат **Мецъаты** Ирбег Знауры фырты.

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Совет раҳаста уынаффæ Цæгат Ирыстоны АССР-йы Конституцийы (Бындурон Закъоны) ивддзинæдты æмæ бафтауинæгты тыххæй.

Дарддæр депутаттæ бавнæлдтой Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы комитеттæ æмæ къамистæ аразынмæ. Арæзт æрцыд Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы фондз комитеты æмæ æхсæз къамисы.

Аграрон фарстаты æмæ хойраджы комитеты сæрдарæй æвзæрст æрцыд депутат **Хъæстуаты** Тамерлан Хуысинæйы фырт — СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы секретарь.

Закъонтæ дæттыны, закъонады æмæ барадон фæткы къамисы сæрдарæй æвзæрст æрцыд депутат **Къоннаты** Юрий Ибрагимы фырт — СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы секретарь.

Наукæйы, адæмон ахуырады, æнæниздзинад хъахъхъæныны, культурæ æмæ фæсивæды хъуыддæгты комитеты сæрдарæй æвзæрст æрцыд депутат **Хетæгкаты** Зарæ Владимиры чызг — Цæгат Ирыстоны паддзахадон медицинон институты кафедрæйы сæргълæууæг.

Адæмон фæлхасады товарты, базарады, цæрæнуæттыкоммуналон, адæмæн цардыуаджы æмæ æндæр лæггæдты комитеты сæрдарæй æвзæрст æрцыд депутат **Татраты** Никъала Варламы фырт — Орджоникидзейы вагæттæ цалцæггæнæн заводы хицау.

Промышленносты, арæзтады, энергетикæйы, транспорты æмæ бастдзинады рæзты фарстаты комитеты сæрдарæй æвзæрст æрцыд депутат **Цæгæраты** Сергей Михалы фырт — Орджоникидзейы электрон цырæгъты заводы директор.

Экономикон реформæйы, пъланкæнынады, бюджеты, финансты, фæллойы æмæ куысты мызды фарстаты къамисы сæрдарæй æвзæрст æрцыд депутат **Пойманов** Анатолий Михаилы фырт — наукон-куыстадон иугонд «Полимер»-ы генералон директор.

Ветеранты æмæ инвалидты хъуыддæгты къамисы сæрдарæй æвзæрст æрцыд депутат **Сæлбиты** Хъазыбег Дæхцыхъойы фырт — Цæгат Ирыстоны паддзахадон медицинон институты ректор.

Сылгоймæгты, хъуыддæгты, бинонты, мадæлтæ æмæ сабиты хъахъхъæныны къамисы сæрдарæй æвзæрст æрцыд депутат **Тихонова** Людмилæ Владимиры чызг — Орджоникидзейы 40-æм астæуккаг скъолайы ахуыры хайы сæргълæууæг.

Экологийы, æрдзы хъæздыгдзинæдтæй нывыл пайда кæныны фарстаты къамисы сæрдарæй æвзæрст æрцыд депутат **Хъæдохты** Валерий Тотразы фырт — Æрæфы районы адæмон депутатты Советты æххæсткомы сæрдар.

Национ политикæйы æмæ нациты тæсæн ахастдзинæдты къамисы сæрдарæй æвзæрст æрцыд депутат **Кулцов** Олег Василийы фырт — СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы нумæйаг хайады сæргълæууæг.

Сæйраг Совет Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Тæрхондоны сæрдарæй равзæрста æмбал **Бæдтиаты** Аслæмбег Алиханы фырты.

Цæгат Ирыстоны АССР-йы дыккаг сесси дарддæр йæ куыст кæндзæн 1990 азы 25 апрелы. Уæдмæ Сæйраг Советы АССР-йы комитеттæ æмæ къамистæ æркæсдзысты æмæ кандидатурæтæ бахæсдзысты Цæгат Ирыстоны АССР-йы Министрты Совет, Цæгат Ирыстоны АССР-йы Адæмон контролы комитет, Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Тæрхондон, Сæйраг паддзахадон арбитр, Паддзахадон арбитрæ, УСФСР-йы адæмон тæрхондæтты районы адæмон тæрхонгæнджыты Цæгат Ирыстоны АССР-йы равзарыны тыххæй.

Сессийы æрмæджытæ мыхуыргонд æрцæудзысты газеты хæстæгдæр номыртæй нуы.

ЦÆГАТ ИРЫСТОНЫ АВТОНОМОН СОВЕТОН СОЦИАЛИСТОН РЕСПУБЛИКÆЙЫ СÆЙРАГ СОВЕТЫ

УЫНАФФÆ

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдары фыццаг хæдивæг равзарыны тыххæй

Цæгат Ирыстоны Автономон Советон Социалистон Республикæйы Сæйраг Совет **уынаффæ кæны:**

Цæгат Ирыстоны Автономон Советон Социалистон Республикæйы Сæйраг Советы Сæрдары фыццаг хæдивæгæй æвзæрст æрцæуæд æмбал **Бирæгъты** Юрий Григорийы фырт.

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдар **ГАЛАЗТЫ Æ. Х.**

г. Орджоникидзе
1990 азы 17 апрель.

Бирæгъты Ю. Г. СЦКП-йы уæнг у 1964 азæй.

1966 азы Бирæгъты Ю. Г. фидаргонд æрцыд СЦКП-йы Промышленион райкомы

ЦÆГАТ ИРЫСТОНЫ АВТОНОМОН СОВЕТОН СОЦИАЛИСТОН РЕСПУБЛИКÆЙЫ СÆЙРАГ СОВЕТЫ

УЫНАФФÆ

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдары хæдивæг равзарыны тыххæй

Цæгат Ирыстоны Автономон Советон Социалистон Республикæйы Сæйраг Совет **уынаффæ кæны:**

Цæгат Ирыстоны Автономон Советон Социалистон Республикæйы Сæйраг Советы Сæрдары хæдивæгæй æвзæрст æрцæуæд æмбал Хъулаты Людмилæ Михаилы чызг.

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдар **ГАЛАЗТЫ Æ. Х.**

г. Орджоникидзе
1990 азы 17 апрель.

хъæдта техникон наукæты кандидаты диссертаци.

1968 азы Хъулаты Л. М. кусын райдыдта Цæгат Кавказы хæххон-металлургон

СЦКП-йы ЦÆГАТ ИРЫСТОНЫ ОБКОМЫ

16 апрелы уыдис СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы бюройы æмбырд. Каст дзы æрцыд фарстамæ «1990 азы фыццаг æртæ мæйы республикæйы агропромышленнон комплексы куысты фæстиуджытæ æмæ адæмы хойраджы продуктæй хъæздыг æфсадыны хæстæ».

СЦКП-йы обкомы бюро бацамыдта, бынæтты мидæг партион, советон æмæ хæдзарадон оргæнтæ кæй не скодтой æмбæлгæ хатдзæгтæ, экономикæйы аграрон сектор ы куыст фæхуыдæр кæныны фæдыл сæ размæ цы домæнтæ æвзæрд æрцыд, уыдоны куыст. Бирæ хæдзарæдты хæлд цæуы фосæн холлæгтæ дæттыны технологи, æмбæлгæ куыст нæ кæныиц фос тагъд хæссыныл. Æмæ йæ зынгæ хай æргæвдынмæ лæвæрд цæуы мæлдæгай. Стыр осей паддзахадон хæлæгтæ чи цæуы, уыдоны алкæйы рæстæмбис уæзы 370 килограммы.

Фосдарыиады фæлæмæгъ специализацийы куыст. Уый аххосæй фосхæссæг хæдзарæдты хъаруты æмбисæй пайдагонд нæ цæуы. Колхозтæ æмæ совхозтæ фос нал дæттынц сæрмагонд хæдзарæдтæн.

Æвзæр пайдагонд цæуы хойраджы хомаг фылдæр кæныны фæрæзтæй куыстуæтты æххуысадон хæдзарæдты, адæмы хæдзæртты, дыргъдæттыты æмбалæдты. Æвзæр æвзæрд у, адæм цы продукци

Агропромышленнон комплексы съыдæр пайдагонд цæуы ног куыстадон ахастдзинæдтæй, прогрессивон технологитæй, хæдзарнуæгады алы хуызтæй, уæлдайдæр арендон ахастдзинæдтæй.

Адæмы хойрагæй æфсадыны хъуыддаджы фенкъуыстытæ нæ цæуы, уыцы фарста республикæйы зайы карзай

хъуыддаджы цы æвзæр уавæр сæвзæрд, уый хынцгæйæ, хъуамæ тæккæ цыбырдæр æмгъуыдтæм бæстон равзарой алы хæдзарады дæр хъуыддæгты уавæр, æвæрстиат мадзæлттæ саразой дзидза,

дæр-нсынаи æмæ сæ кæлынæй паддзахадон хæсдæвæрд æнæмæнг æххæст кæныцæн.

Пайдагонд æрцæуæд æмпæт гæнæнтæй дæр фосдарынадæн хæрæхъед холлæгтæ дæттыны фæдыл.

Амыд æрцыд тæккæ ацы къуырн хъуыддаджы æмбырдтæ саразын, продуктæ исыны æмæ сæ адæмæн уæй кæ-

ЦÆГАТ ИРЫСТОНЫ АВТОНОМОН СОВЕТОН СОЦИАЛИСТОН РЕСПУБЛИКÆЙЫ СÆЙРАГ СОВЕТЫ

У Ы Н А Ф Ф Æ

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдары фыццаг хæдивæг равзарыны тыххæй

Цæгат Ирыстоны Автономон Советон Социалистон Республикæйы Сæйраг Совет **уынаффæ кæны:**

Цæгат Ирыстоны Автономон Советон Социалистон Республикæйы Сæйраг Советы Сæрдары фыццаг хæдивæгей æвзæрст ариуæуед æмбал Бирæгъты Юрий Григорийы фырт.

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдар ГАЛАЗТЫ Æ. Х.

г. Орджоникидзе
1990 азы 17 апрель.

БИРÆГЪТЫ Юрий Григорийы фырт

Бирæгъты Юрий Григорийы фырт райгуырд 1938 азы Стъараполы крайы горæт Черкесскы.

1960 азы каст фæцис Цæгат Кавказы хæххон-металлургон институт æмæ инженерæй кусынмæ æрвыст æрцыд наукон-иртасæг æмæ конструкторон бюро «Цветметавтоматика»-йы Цæгат Кавказы филиалмæ. Уый фæстæ кусыста хистæр инженерæй, къорды разамонæгæй.

Бирæгъты Ю. Г. СЦКП-йы уæнг у 1964 азæй.

1966 азы Бирæгъты Ю. Г. фидаргонд æрцыд СЦКП-йы Промышленнон райкомы промышленнон - транспортон хайады инструкторæй.

1968 азы Бирæгъты Ю. Г. нысангонд æрцыд завод «Динамо»-йы сæйраг инженерæй, 1970 азы та уыцы заводы директорæй.

1975 азы Бирæгъты Ю. Г. фидаргонд æрцыд СЦКП-йы Орджоникидзейы горкомы промышленнон - транспортон хайады сæргълæууæгæй.

1979—1984 азты кусыста завод «Электроконтактор»-ы директорæй.

1984 азы Бирæгъты Ю. Г. æвзæрст æрцыд СЦКП-йы Ленины райкомы фыццаг секретарæй, 1985 азы та — СЦКП-йы Орджоникидзейы горкомы фыццаг секретарæй. 1988 азы Бирæгъты Ю. Г. каст фæцис СЦКП-йы ЦК-йы Æхсæнадон наукæты академи.

1989 азы Бирæгъты Ю. Г. æвзæрст æрцыд СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы секретарæй.

Бирæгъты Ю. Г. у Цæгат Ирыстоны АССР-йы адæмон депутат, СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы бюройы уæнг, социалон-экономикон фарстаты СЦКП-йы обкомы къамисы сæрдар.

ЦÆГАТ ИРЫСТОНЫ АВТОНОМОН СОВЕТОН СОЦИАЛИСТОН РЕСПУБЛИКÆЙЫ СÆЙРАГ СОВЕТЫ

У Ы Н А Ф Ф Æ

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдары хæдивæг равзарыны тыххæй

Цæгат Ирыстоны Автономон Советон Социалистон Республикæйы Сæйраг Совет **уынаффæ кæны:**

Цæгат Ирыстоны Автономон Советон Социалистон Республикæйы Сæйраг Советы Сæрдары хæдивæгей æвзæрст ариуæуед æмбал Хъулаты Людмилæ Михаилы чызг.

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Сæрдар ГАЛАЗТЫ Æ. Х.

г. Орджоникидзе
1990 азы 17 апрель.

ХЪУЛАТЫ Людмилæ Михаилы чызг

Хъулаты Людмилæ Михаилы чызг райгуырд 1945 азы Ивановы облæсты горæт Новолокийы службæгæнæджы хæдзары. Каст фæцис Цæгат Кавказы хæххон-металлургон институт æмæ райста электронон техникæйы инженеры дæсныйад.

1974 азы Хъулаты Л. М. фæсауюнмæ каст фæцис Мæскуйы энергетикон институты аспирантурæ, бахъахъхъæдта техникон наукæты кандидаты диссертаци.

1968 азы Хъулаты Л. М. кусын райдыдта Цæгат Кавказы хæххон-металлургон институты ассистентæй, уый фæстæ хистæр ахуыргæнæгæй, 1982 азæй — физикæйы кафедрæйы доцентæй. 1983 азы Хъулаты Л. М. каст фæцис Цæгат Ирыстоны паддзахадон университеты нзæрон хайад.

Хъулаты Л. М. СЦКП-йы уæнг у 1980 азæй.

1986 азы каст фæцис Мæскуыйы политехникон музейы уæлдæр скъолаты ахуыргæнджыты педагогон дæсныйад фылдæр кæныны факультет.

Хъулаты Л. М. активонæй архайы институты æхсæнадон-политикон царды. Къорд азы дæргъы уыд ЦКХМИ-йы æхсæнад «Зонынад»-ы бæрнон секретарь, æвзæрст æрцыд æхсæнад «Зонынад»-ы Цæгат Ирыстоны организацийы ревизион къамисы уæнгæй.

1983—1985 азты Хъулаты Л. М. кусыста ЦКХМИ-йы профцæдисон комитеты сæрдарæй. Æвзæрст æрцыд рухсады кусджыты профцæдисы обкомы президиумы уæнгæй. У Цæгат Ирыстоны АССР-йы адæмон депутат.

СЦКП-йы ЦÆГАТ ИРЫСТОНЫ ОБКОМЫ

16 апрелы уыдис СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы бюройы æмбырд. Каст дзы æрцыд фарстамæ «1990 азы фыццаг æртæ мæйы республикæйы агропромышленон комплексы кусты фæстиуджытæ æмæ адæмы хорзæхæй продуктæй хуыздæр æфсадыны хæстæ».

СЦКП-йы обкомы бюро бацамыдта, бынæтты мидæг партион, советон æмæ хæдзарадон оргæнтæ кæй не скодтой æмбæлгæ хатдзæгтæ, экономикæйы аграрон секторы кусыст фæхуыздæр кæныны фæдыл сæ размæ цы домæнтæ æвæрд æрцыд, уыдонæй, кæй нæ банкъардтой сæ бæрнондзинад дзидза, æхсыр. хойраджы æндæр продуктæ уадзыны тынг æвзæр уавæры фæдыл. бынтон лæмæгъ кæй пайда кæныны хойраг фæфылдæр кæныны æнæвнæлд фадæттæ æмæ гæнæнтæй.

Фароны уыцы рæстæгимæ абаргæйæ, 1990 азы фыццаг æртæ мæйы республикæйы колхозтæ æмæ совхозтæ къаддæр райстой æхсыр æмæ дзидза, уыцы продуктæй нæ сæххæст кодтой паддзахадон хæслæвæрд. Паддзахадæн къаддæр лæвæрд æрцыд 980 тоннæйы дзидза æмæ 1307 тоннæйы æхсыр. Стурвосы нымæц фæцис 3,8 мин сæры, уынмæ хъуццыты нымæц 430 сæры къаддæр, 5,2 мины къаддæр фæцис хуыты æмæ 5,4 мин сæры къаддæр фысты нымæц. Дзидза къаддæр æсын райдыдтой 40 хæдзарады. æхсыр — 32. къаддæр æлхæнын райдыдтой дзидза 39 æмæ æхсыр — 33 хæдзарады.

Колхозты æмæ совхозты фылдæр хай æвзæр кусынц дæуттæ фылдæр æмæ фосы мыггаг хуыздæр кæныныл. Ацы аз къаддæр ист æрцыдис родтæ, хъыбылтæ æмæ уæрыччытæ, æвзæрдæр хъахъхъæд цæуынц фос. Хорз уавæры нæй хæцгæниатæй фосдарæн фермæтæ хъахъхъæныны кусыст. Бирæ хæдзарæдты хæлд цæуы фосæн холлæгтæ дæттынц технологи, æмбæлгæ кусыст нæ кæныц фос тагъд хæссыныл. Æмæ йæ зынгæ хай æрцæвдынмæ дæсæрд равзæрдæн лæвæрд чи цæуы, уыдоны алкæйы рæстæмбис уæз у æдæппæтæй 370 килограммы.

Фосдарынады фæлæмæгъ специализацийы кусыст. Уый аххосæй фосхæссæт хæдзарæдты хъаруты æмбисæй пайдагонд нæ цæуы. Колхозтæ æмæ совхозтæ фос нал дæттынц сæрмагонд хæдзарæдтæм.

Уæлдай тæссагдæр уавæр сæвзæрд Мæздæджы æмæ Горæтгæрон районты фосдарынады, уым къаддæр исын райдыдтой дзидза — 18 æмæ 11 проценты, нæ сæххæст кодтой паддзахадон хæслæвæрдтæ æхсыр æмæ дзидза æлхæнынæй. Афтæ, Мæздæджы районы стурвос фæцис 2,3 мин сæры, уынмæ хъуцыты нымæц 205 сæры, хуытæ 5,3 мины æмæ фыстæ 4,9 мин сæры къаддæр. Дзидзайæ паддзахадон хæслæвæрд æххæстгонд æрцыд æдæппæтæй 58, æхсырæй — 92 процентæй. Дзидза къаддæр исын райдыдтой 8 хæдзарады æвдæсæй, æхсыр — 8 æртындæсæй.

Уавæр хуыздæр нæу Горæтгæрон æмæ Æрыдоны районты дæр.

Хомаг кусæг куыстуæттæ нæ сæххæст кодтой хойраджы продукци дæттыны пълан. Зынгæ къаддæр лæвæрд æрцыд консервтæ, ирон цыхт, æнæцъарист æхсыр æмæ аджинæгтæ.

Хорз æххæстгонд нæ цæуы программæ «Халсартæ», уыдонæй адæмы домæнтæ æххæстгонд цæуынц æдæппæтæй 70 процентæй. Æмбæлгæ уагыл æвæрд нæу дыргътæ æмæ халсартæй. дзидза, æхсыр æмæ æндæр продукцийæ базарад.

Æвзæр пайдагонд цæуы хойраджы хомаг фылдæр кæныны фæрæстæй куыстуæтты æххуысадон хæдзарæдты, адæмы хæдзæртты, дыргъдæттыты æмбалдты. Æвзæр кæныныц, уый уæлдæфтæ æлхæнының хъуыддаг.

Агропромышленнон комплексы сыдæг пайдагонд цæуы ног куыстадон ахастдзинæдтæй, прогрессивон технологитæй, хæдзариуæгады алы хуызтæй, уæлдайдæр арендон ахастдзинæдтæй.

Адæмы хойрагæй æфсадыны хъуыддаджы фенкъуыстытæ нæ цæуы, уыцы фарста республикæйы зайы карзæй æмæ раст критикæгонд цæуынц партион, советон æмæ хæдзарадон оргæнтæ.

СЦКП-йы обкомы бюро баууынаффæ кодта 1990 азы фыццаг æртæ мæйы хъæууонхæдзарадон продукци фылдæр исынæй, æлхæнынæй æмæ хойраджы продуктæй адæмы æфсадыныл республикæйы агропромышленнон комплексы куыст æвзæрыл банымайын.

Карзæй цæстмæ дард æрцыд Мæздæджы æмæ Горæтгæрон районты разамонджытæн (æмб. æмб. В. А. Стоянов, Хестанты С. Г., М. М. Зимовец, Хъуысаты Т. Э.) фосдарынады рæзты стыр хъуагдзинæдтыл, дзидза æмæ æхсыр исыны темпытæ фæкъаддæр кæныныл, æлхæнынæй паддзахадон хæслæвæрдтæ не 'ххæст кæныныл комкоммæ сæхи бæрнондзинады тыххæй æмæ сын бахæс кодта æвæстиатæй бæлвырд мадзæлттæ, уæлдай стырдæр æргом здæхт æрцæуæд адæмæн ирон цыхт дæттыны фарстамæ, бæстон æмæ принципиалон æгъдауæй æвзæрст æрцæуæд, хъæууон хæдзарады æмæ хомагкусæг промышленносты цы кооперативтæ арæзт æрцыд, уыдоны архайд.

Бюройы æмбырды каст æрцыд республикæйы Сæйраг Советы дыккагæм сессимæ æмæ XXXIII облæстон партион конференцимæ дзуаппон доклад бацæттæ кæныны фарстатæм.

СЦКП-йы обкомы бюро хорзыл банымадта 1990 азы 1 майы В. И. Ленины цыргъ раз, иудадзыг чи уыд, фæллойгæнджыты уыцы демонстрацийы бæсты бæрæгбоны митинг, г. Орджоникидзейы фæлладуадзæн бынæтты дзыллон адæмон бæрæгбон саразыны фæдыл СЦКП-йы Орджоникидзейы горкомы фæндон.

Каст ма æрцыд республикæйы социалон æмæ политикон царды æндæр фарстатæм.

Тауынц, садзынц

Рæвдз цæуынц ацы бонты уалдзыгон быдырон куыстытæ Дыгуры районы совхоз «Дигорайаджы». Механизатортæ цыбыр æмгъуытæм байтыдтой холладжы культуртæ, картоф æмæ халсартæ. Ныртæккæ хуымтæ цъæх дарынц. Афоныл базыллысты рапс æмæ мæнæуы хуымтæм дæр. Алы гектарыл дæр минералон хъацæнтæ бапырх кодтой 250 килограммы.

Ныртæккæ механизатортæ мæр цæттæ кæныныц нартхор байтауынмæ. Ацы культур сæм бацахсдзæн 750 гектары. Уыдонæй мыггаджы нартхор — 530 гектары. Зæххытæм хорз базыллысты рагацау. Фарон фæзæг алы гектармæ дæр фаджыс ласт æрцыд 80 тоннæйы. Афæлдæхтой сæ анауыли. Уалдзæг мæр куыддæр фæхус, афтæ йæ баластой похцийæ, æрцыд лæгъзгонд. Ацы бонты йæ кæныц культиваци. Мæр тауынмæ цæттæ кæныны куыстыты сæхи фæзминагæй æвдисынц механизатортæ Елеты Аркади, Дзагиты Хъазыбег æмæ Дамбегты Азге. Алчидæр сæ йæ хæслæвæрд ахицæн кæны 140—150 процентæй. Ныронг уал зæхх бацæттæ кодтой 500 гектарæй фылдæр. Тауынмæ бавналдзысты дыууынæм апрелы æмæ йæ фæуыдзысты дæс—дыуадæс кусгæ бонмæ.

Нæ уацхæссæг.

ÆНÆКЪУЫЛЫМПЫТÆЙ

Сындзыхъæуы колхоз «Ленины тырыса»-йы цы æртæ арендон бригады ис, уыдон стыр хæстæ райстой ацы аз сæхимæ. Фыццаг бонтæй фæстæмæ сæ 'хсæн ерыс рапарахат. Механизатортæ уал хорз афонты байтыдтой люцернæ, сыскджы. холладжы цæхæра æмæ хохаг хъæдур. Хуымтæ ныридæгæн цъæх адардтой. Зылдхъуаг нæ ныууагътой мæнæуы æмæ хъæбæрхоры хуымтæ дæр. Баластой сæ похцийæ, бапырх сыл кодтой минералон хъацæнтæ

Ныртæккæ механизатортæ зæхх цæттæ кæныныц нартхор тауынмæ. Ацы культур сæм æдæппæт бацахсдзæн 1600 гектары. Уыдонæй 500 гектары силосæн бафснайдзысты, иннæтæ æххæст сцæттæмæ ныууадздзысты. Зæххытæй уал тауынмæ рæвдз сты 1000 гектары. Ацы бонты сæ механизатортæ культиваци кæныныц дыккаг хатт. Мæр тауынмæ цæттæ кæнгæйæ сæ хъуыддзгтæ үæллай хуыздæр цæуынц механизатортæ Гæмæхарты Леонидæн, Боциты Амырхан æмæ Тандуты Хазретæн. Хæслæвæрд кæд 28 гектары у, уæд сæ алчидæр культиваци скæны 25-30 гектары бæрц. Арендон бригады уæнгтæ ацы аз сфæнд кодтой зæххытæ механизмтæй бакусын. Уымæ гæсгæ хæмпæлгæрдæджы ныхмæ гербицидтæй нал спайда кæндзысты.

Нæ уацхæссæг.

ÆХХУЫСАДОН ЦЕХТÆ

Алагиры районы совхоз «Дзуарыхъæу»-æн йæ сæйрагдæр куыст у фос дзидзайæн хæссын. Нæ пълантæ чысыл не сты. Афæдз æй паддзахадæн ауæй кæныны фæхъæуы 400 тоннæйæ фылдæр. Фæстаг дыууæ азы сæ æххæст кæныны райдыдта.

— Нæ фосы пайдайыл арендæ хорзырдæм фæзынд, — зæгъы совхозы директор Парсиаты Хъазыбег. — Фæлæ колхозтæ æмæ совхозтæ хæдзарадон хыгъдмæ куы разыстысты, уæд æрмæст къабазæй цæрæн нал ис. Цæмæй хи финанстæй дæера хæдзарад, уымæн хорз ахъаз сты æххуысадон цехтæ.

Æмæ æцæгдæр совхозы фæстаг дыууæ азы ацы фарстамæ хорз æргом здахынц. Арæзт дзы æрцыдис дзулфыцæн цех. æмæ йæ пайда чысыл нæу. Адыууæ боны райдайдзысты кусын зæгъæлтæ æмæ телæй хызæгтæ аразæн цех дæр. Уæдæ совхозы æмæ хъæуы дæр ног хæдзæрттæ, фермæтæ æмæ æндæр объекттæ бирæ арæзт цæуы. Фæлæ цыппæргай — фæндзгай азты дæргъы агуырдур кæй нæ вæййы, уый тыххæй фæлæуынц. Ам дæр дзуарыхъæуккæгтæ равдыстой хорз сæрæндзинад. Аразынц. шлакоблоктæ кæй хонынц, ахæмтæ уадзæн дыууæ цехы.

Хæдзарады кæд зæххытæ бирæ нæй, уæддæр цалдæр гектары байтыдтой цъылинаг æмæ дзы бæтдзысты цъылынтæ. Тагъд арæзт фæуыдзæн. 500 квадратон метры чи ахсы, ахæм теплицæ. Уыдзæн дзы алыхуызон халсартæ.

Цыбыр дзырдæй, совхозы præзынц ног алыхуызон æххуысадон цехтæ. Хæдзарады разамонджытæ æмæ специалисттæ куыд зæгъынц, уымæ гæсгæ сæ пайда сæйраг къабаз — фосдарынадæй, кæй исынц, уымæй къаддæр нæ уыдзæн. Уый та иу милуан сомæй фылдæр у:

МÆХÆМÆТТЫ Б.

РАВЗÆРСТОЙ РЕКТОРЫ

Æргом ныхас æмæ демократийы æууæлты цыдис Цæгат Ирыстоны Хетæгкаты Къостайы номыл университеты ахуыргæндты советы æмбырд. Советы уæнгтæй уæлдай ма дзы архайдтой, административон æмæ æхсæнадон организациты разамонæг куысты фæлтæрддзинад кæмæ ис, уыцы профессортæ æмæ наукæты доктортæ дæр. Боны фæткы уыд ну фарст: ректор равзарын. Уый размæ æмбырды сусæгæй сыл хъæлæс кæнынмæ хаст æрцыдысты цыппар кандидаты: Калоты Иосифы фырт Николай — профессор, наукæты, доктор, университеты наукон куысты проректор; Мæхæмæтты Алиханы фырт Ахуырбег — профессор, наукæты доктор, университеты наукон социализмы кафедрæйы сæргълæууæг, Тохъайты Хасанбийы фырт Нох — профессор, наукæты доктор, университеты экономикон факультеты декан æмæ Мæрзойты Иналы фырт Аркадий — профессор, наукæты доктор университеты адæймаджы анатомийы, физиологийы кафедрæйы сæргълæууæг. Се 'ппæтдæр аккаг кандидаттæ. Университеты газет «Ленинская смена» сæ цыппары тыххæй дæр ныммыхуыр кодта бæлвырдгæнæн æрмæг. Советы алы уæнгæн дæр фадат æмæ рæстæг уыд кандидаттыл биноныг ахъуыды кæнынæн.

Æмæ ралæууыд фæлварын рæстæг. Сæхи сæрмагонд программæтимæ æмбырдмæ æрбацыдысты кандидаттæ. Сусæгæй хъæлæс кæнгæйæ фыццаг зылды сæ иу дæр нæ æрæмбырд кодта фаг хъæлæстæ. Æппæты фылдæр хъæлæстæ райста Мæхæмæтты Ахуырбег. Уый иунæгæй хаст æрцыд дыккаг хатт хъæлæсмæ æмæ æвзæрст æрцыд Цæгат Ирыстоны Хетæгкаты Къостайы номыл Дуры. Хъæууон скъолайы фæстæ каст фæци ФÆЛКЦ-йы ЦК-йы Уæлдæр фæскомцæдисон скъолайы журналистикæйы хайад æмæ Цæгат Ирыстоны паддзахадон университеты историон факультет. Æвддæс азы бакуыста дзыллон информацийы фæрæзты — газеттæ «Æрыгон коммунист»-ы, «Рæстдзинад»-ы, телеуынынад æмæ радиойы, чиныгуадзæн «Ир»-ы. Æртынддæс азы æхсæнадон наукæтæ амоны республикæйы уæлдæр скъолаты студенттæн. 1974 азы бахъахъхъæдта историон наукæты кандидаты, 1984 азы та — докторы диссертаци.

Ахуырбег 1981 азæй нырмæ кусы Цæгат Ирыстоны паддзахадон университеты. У профессор, наукон социализмы кафедрæйы сæргълæууæг. Лæвæрд ын æрцыд кадджын ном «Цæгат Ирыстоны АССР-йы наукæйы сгуыхт архайæг», Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Президиумы Кады грамотæ.

Курдиатджын ахуыргонд у 100 мыхуырон сыфæй фылдæр куыстыты автор. Уыдонæй фондз монографитæ. Уагъд æрцыдысты Цæгат Ирыстоны, Кæсæг-Балхъары, Цæцæн-Мæхъæлы рауагъдæдты. Иæ монографи «Самые чувствительные нервы» фыст у нациты 'хсæн ахастдзинæдтыл. Мыхуыры рацæудзæн ацы аз. Уыцы темæйы фæдыл уыдысты йæ раныхас Æппæтцæдисон «тымбыл фынг»-ыл, йæ уац журнал «Вопросы истории»-йы фæндзæм номыры. Архайдта УСФСР-йы Уæлдæр скъолайы министрады кусæг къордимæ СЦКП-йы ЦК-йы 1989 азы сентябры Пленумы æрмæджытыл куысты.

Куыд журналист æмæ фыссæг, афтæ Мæхæмæтты Ахуырбег зындгонд у Цæгат Ирыстоны нæ, фæлæ Цæгат Кавказы дæр. Мыхуыры йын рацыд аивадон уацмысты авд чиныджы. Уыдонæй иу у роман «Уалахиздзаутæ», йæ дыккаг том рацæудзæн ацы аз. Фыст фæци историон очерк «Цæгат Ирыстоны Хетæгкаты Къостайы номыл паддзахадон университет». Ирон æвзагмæ æнтыстджынæй тæлмац кæны В. И. Ленин мыл уацмыстæ.

Мæхæмæтты Ахуырбег зæрдиагæй архайы æхсæнадон царды, у университеты парткомы секретары хæдивæг культурæйы Советон фонды Цæгат Ирыстоны хайады правленийы уæнг, СЦКП-йы Цæгат Ирыстоны обкомы марксизмленинизмы университеты рауад ахæм ныхас:

— Ахуырбег, фыццаджыдæр дын «Рæстдзинад»-ы коллективы номæй зæрдиаг арфæ кæнын. Æнтыстджынæй кус дæ ног бынаты Ирыстоны фарнæн!

— Бузныг! «Рæстдзинад»-имæ æз зæрдæйæ баст дæн. Æдзухдæр æй кæсын, æхсызгон мын вæййы уæ æнтыстдзинад. Уæхæдæг æвдисæн: нæ фæзивæг кæнын уæ курдиат сæххæст кæнынмæ.

— Зонæм: нырмæ дæр университеты чысыл бынат нæ ахстай. Иуæй кафедрæйы сæргълæууæг, нинæмæй парткомы секретары хæдивæг. Иæ æхсæнадон царды алкæддæр уыдтæ разагдæртимæ. Раздæры ректоры æнцæйттæй ну. Æвæццæгæн, университет республикæйы ахуырады, наукæ æмæ культурæйы центр куы расидтысты, уæд 2000 азмæ йæ рæзты пъланы арæзтады дæр архайдтай. Цы у йæ сæйраг мидис æмæ куыд æххæстгонд цæуы?

— О, уый у университеты дарддæры рæзты бинойнаг æмæ бирæвæрсыг пълан. Уый фæдыл 1988 азы хаст æрцыд СЦКП-йы обкомы, республикæйы Министрты Советы æмæ УСФСР-йы Уæлдæр æмæ астæууккаг сæрмагонд ахуырады министрады коллегийы нумæйаг æвдисынц специалисттæ цæттæ кæныны, наукон-иртасæн куыстыты, кусджыты æмæ студентты идейон-политикон, удварны, интернационалон хъомылады. Материалон-техникон бындур рæстæгæй фæсте аззад. Нæ фаг кæнынц ахуыргæнæн уæттæ, нæй æнæмæнгхъæуæг нымайæн техникæ, лæмæгъ у полиграфион бындур. Уæлдай зындæр уавæры сты коллективы социалон царды фарстатæ. Фатертæм рады лæууы бирæ адæм, нæ фаг кæнынц студентты æмдзæрæнтæ. Университетæн нæй йæхи спортивон-дзæбæхгæнæн кусæндæттæ, сывæллæтты рæвдауæндæттæ. Æппæт уыцы хъуагдзинæдтæ аиуварс кæнынæн амынд æрцыд мадзæлттæ. Цæмæй республикæйы ахуырады, наукæ æмæ культурæйы æцæг центр суа. Алы хъуыддагыл дæр дзы дзуапп дæтты бæлвырд адæймаг. Фæлæ, раст куы зæгъон, уæд уынаффæ куыд æххæстгонд цæуы, уымæй абон зæрдæ нæма райы, уæлдайдæр уыдзыстæм дæ фарсмæ, цудын дæ нæ бауадздзыстæм!»

Уый мæ ныфс бауагъта, æмæ мæ программæмæ цыдæриддæр бахастон, уыдон лыг кæндзыстæм иумæ. Мæ ныхæсты дæр араех уымæн дзырдтон: коллективимæ бакæндзыстæм иумæ.

Чысыл раздæр æй куы загътон, бирæ аиппытæ ис нырма университеты куысты, нæма йæ рацарæзтам, цæмæй республикæйы ахуырады, наукæ æмæ культурæйы æцæг центр суа, уый аккаг. Материалон-техникон æгъдауæй дзуапп нæ дæтты абоны домæнтæй, ахсджиаг сты социалон æнæлыгтонд фарстатæ дæр.

Университеты, фыццагдæр, ахуыргæнæндон у æмæ сæйрагдæр фарста хъуамæ уа ахуыр. Мæ хъуыдымæ гæсгæ ахуыры хайад, ректор йæ сæргъы, афтæмæй хъуамæ аива йæ куысты хъæд: документтимæ архайынæй хъуамæ рахиза адæммæ куыстмæ. Уыцы ивддзинады фæндаг цæуы факультеттыл. Ахуыры хайады хæс у хуыздæр ахуыргæнджыты фæлтæрддзинад пропагандæ кæнын.

Иннæ ахæм: университеты ахуыр кæнынц наукæтæ. Чи сæ хъуамæ амона? Чи дзы кусы, уыдон. Махæй та алчидæр хорз зоны, студентты ахуыр кæнын æмæ уыцы-иу рæстæг наукон куысты хи фæлтæрддзинад фылдæр кæнын куыд зын у, уый. Уымæ гæсгæ алы факультеты дæр хъуамæ уа наукон хайад. Ахæмтæ уал ис физикон, химион, экономикон факультеттæ, тагъд уыдзæн математикон факультеты дæр. Уыцы хуызы ивддзинæдтæ бахæссын хъæуы факультеттæн нумæйаг кафедрæты куыстмæ дæр. Университеты хъуамæ æрбаиу, æрбангом уой йе 'ппæт наукон тыхтæ, наукæ кæрдзийы æххуысæй куыд аразой, афтæ.

Цæмæй фæсивæды ахуыры, наукон куысты æмæ хъомыладон хъуыддæгтæ хуыздæр цæуой, уый тыххæй фылдæр хæдбардзинад лæвæрд æрцæудзæн деканаттæн студенттæ нсынæн, ахуыры æййафынадæй фарстаты, стипендитæ, премитæ дæттыны хъуыддæгты. Фылдæр æргом адæхт æрæууæзæн ахуыры-методикон æмæ наукон-иртасæн куыстæн æрцы кæнынмæ. Уæлдæр сисдзыстæм фæсивæдон æхсæнадон организациты нысан æмæ бæрнондзинад. Гæнæн æмæ амалæй сæ материалон æмæ моралон æгъдауæй разæнгарддæр кæндзыстæм сæ мынд фарон фехъусын кодта, ирон филологийы æмæ журналистикæйы деканат кæй байгом кодта. Куыд у йæ хъысмæт? Куыд уыдзæн йæ фидæн?

— Уый хорз хъуыддаг у. Ирон æвзаг хуыздæр ахуыр кæнынмæ арæзт у, стæй республикæйы журналисты кадртæ, уæлдайдæр та иронау чи фыссы, уыдон нæ фаг кæнынц. Фæлæ цы у деканат æнæ кафедрæ. Мæ фæндон у журналистикæйы æмæ Цæгат Кавказы адæмты историйы кафедрæтæ байгом кæнын, æхсæнадон наукæты скондмæ сæ бахæсгæйæ. Мæнмæ гæсгæ дыууæ кафедрæйы дæр тынг хъæуынц. Сæ ахадындзинад стыр уыдзæн. Цæгат Кавказы адæмты историйы кафедрæйы фæрцы фадат уыдзæн сыхаг республикæты, автономон облæстты, крайты уæлдæр скъолаты ахуыргæндтимæ фидар бастдзинæдтæ, интернационалон куыст райтынг кæнынæн.

Иннæ ахæм: кæй зæрдæмæ цæуы нæ абоны ахастдзинæдтæ Хуссар Ирыстонимæ, университеты бастдзинæдтæ Цхинвалы педагогон институтимæ? Никæй. Уыдоныл бакусын хъæуы зæрдиагæй. Рапарахат кæндзыстæм институтимæ хæлар æмæ хъуыддаджы бастдзинæдтæ, иуддзыг ын æххуыс кæндзыстæм наукон æмæ педагогон кадртæ цæттæ кæнынæн.

— Хæстæ бирæ нс дæ разы. Хæстæгдæр рæстæджы дзы тынгдæр цæуыл кусдзынæ?

— Сæйрагдæр фарстатæ — студентты ахуыр æмæ наукон куыст. Уыдон цæмæй æнтыстджынæй лыггонд цæуой, уымæн уавæртæ хъæуы. Бирæ цæмæйдæрты аразгæ сты. Университетæн хъуамæ уа нырыккон материалон-техникон бындур, рæстæджы домæнты аккаг нымайæм техникæйæ, кусæнгæрзтæй йæ сифтонг кæнын.

Уымæй уæлдай ма хъуамæ ацы аз арæзт фæуæм 108 фатеры кæм уыдзæн, ахæм цæрæн хæдзар. Хъæспийы денджызы был спортивон-дзæбæхгæнæн базæйы арæзтад фæтагъддæр кæнын, 280 бынаты кæм уыдзæн, ахæм сывæллæтты рæвдауæндон араезын райдайын, 630 бынаты кæм уыдзæн студенттæн, ахæм æмдзæрæн саразын, дыккагæм æмдзæрæн бындуронæй сцалцæг скæнын, бинонтæ кæмæн нс, уыцы студенттæн дзы сæрмагонд уæттæ рахицæн кæнын æмæ ма бирæ æндæрттæ.

РУКЪÆЙ

КОМПОЗИТОРЫ УРОК

Ныр æртыккаг аз Суадæджы астæуккаг скъолайы кусы музыкалон скъола. Сабиты музыкæйыл ахуыр кæны Наталья Зотова. Бирæ курдиатджын сабитæ ис скъолайы. Тырныц музыкæйы сусæгдзинæдтæ хуыздæр базонынмæ. Æмæ æрæджы сабитæ сæ ахуыргæнæгæн загътой, цæмæй сæ базонгæ кæна Ирыстоны композитортимæ.

Ахуырдзауты фæндоныл сразы зынгæ ирон композитор Хаханты Дудар æмæ сæм ацыд уазæгуаты. Æхсызгонæй йыл сæмбæлдысты скъоладзаутæ. Хаханы-фырт сразы музыкæуарзджытæн урок раттыныл. Ацагъта йæхи фыст уацмыстæ дæр. Ахуырдзаутæ сæхæдæг дæр ацагътой æмæ азарыдысты композиторы цалдæр зарæджы æмæ кантатæ «Æрттив æмæ æгас ну, Ирыстон!». Кæронбæттæны Хаханы-фырт музыкалон скъолайæн балæвар кодта цалдæр пластинкæйы æмæ ирон адæмон зарджыты æмбырдгонд.

АЦЫ БОНТЫ

Бирæ змæлд нс ацы бонты совхоз «Уæрæсе»-йы быдыртæ æмæ теплицæты. Зæххусджытæ фидар бындур æвæрынц халсарты тыллæгæн. Ныртæккæ 'теплицæты цы хъæдындзы тыллæг æрзайын кодтой, уый æфснайынц æмæ йæ æрвитынц республикæйы базарадон организацитæм. Хъæдындз куыддæр бафснайой, афтæ теплицæты байтаудзысты цывзы æмæ æндæр халсартæ. Фыццаг бонтæй фæстæмæ хъазуатон фæллой кæнынц Лидæ Темурзиева, Хава Дзейтова æмæ Туаты Тая. Алчидæр сæ йæ хæслæвæрд ахицæн кæны бирæ фылдæртæй.

Хæдзарады хорз тыллæг дæттынц къабуска, пъамидор æмæ кабачкитæ. Ацы аз дзы фылдæр байтаудзысты.

ХЪÆУККÆГТЫ ÆХХУЫС

Азæй-азмæ фылдæрæй-фылдæр уæй кæнынц паддзахадæн фосдарынады продуктæ Красногоры хъæуы цæрджытæ. Зæгъæм, фарон хъæуы цæрджытæ сæхи сæрмагонд фосы æхсырæй паддзахадæн ауæй кодтой 273 тоннæйы, уый размæ дыууæ азмæ цас ауæй кодтой, уый бæрц. Сопойты Албег ауæй кодта 16,5 тоннæйы, Муриты Къоста — 13, Илаты Бег та 11 тоннæйы.

Ныртæккæ дæр совхозы кусджытæй бирæтæ уæй кæнынц æхсыр паддзахадæн. Æртæ мæймæ уал ауæй кодтой сæдæ тоннæйæ фылдæр. Совхозы разамонджытæ совхозы кусджытыл хæдзарон фосæн дæттынц холлæттæ, рахицæн сын кодтой сæрвæттæ 35 гектары æмæ сæм базылдысты минералон хъацæнтæй.

Æ ЗОНУНДЗИНÆДТÆБÆЛ НÆ АУÆРДУЙ

Махъотн Марки, æвæдзи, нæ гъæуи ка нæ зонуй, уæхæн бæрæ нæййес, уомæн æма æ хънамæтæй бæрæ хæдзæрттæ хайгин æнцæ. Маркæ ма минкъий сувæллон ку адтæй, уæд райдæдта фонсмæ зелун. Ма æ зæрди ниввардта фонси дохтурбæл нсахур кæнун. 10 къласы каст фæцæй 1959 анзи хуарз бæрæгтæнæнти хæццæ. Фæндæ 'й адтæй æ уарзон дæснидæбæл нсахур кæнун. Фал хæдзари равгæмæ кастæй. Ма нсахур кодта г. Батайски киномеханикбæл, бакуста 1962 анзи уæнгæ, уæдта, еци анз Стъараполмæ рандæй ветеринарон институтмæ, кæций фæцæй каст 1967 анзи, райста диплом. Æ фæндон нсæнхæст кодта. Ахури фæсте косун райдæдта Чиколай фонсдæбæхгæнæн станци дохтурæй. Æхе бавдиста хуарз косæгæй. Марки æ хуарз кустн тухххæй ракодтонцæ колхозмæ хестæр дохтурæй æма уоми дæр æхе ниллæгдæр не 'руагъта, фал æ зонундзинæдтæбæл бонæй-бонмæ æфтуйгæ цудæй. 1978 анзи нæууæгæй æрбацудей фонсдæбæхгæнæн станцæмæ сæйраг дохтурæй æма абони уæнгæ дæр ма еци кусти косун.

Айдагъ æ кусти рæстæги нæ, фал ма й æхсæвæ дæр рахонунцæ фонсæн фенухс кæнунмæ.

УЫЙ ДЫН РЕКОРД

Ушы диссаджы цау æрцыд Камбилеевкæйы Ленины номыл колхозы хуытæдарæн фермæйы. Ацы аз дæсæм мартъийы хуыгæс Любæ Крыловайы дзæргъытæй цу— Машкæ ныззад фыццæс хъыбылы. Æртæ боны фæстæ — 15 мартъийы хуыгæс Машкæйы кълеткæйы хъыбылы кун банымадта, уæд сыл бафтыд авд — бансты дзуапп кун банымадта, уæд сыл бафтыд авд — бансты дзуапп

логийы кафедрæйы сæргъ-
лæууæг. Се 'ппæтдæр ак-
каг кандидаттæ. Универ-
ситеты газет «Ленинская
смена» сæ цыппары тых-
хæй дæр ныммыхуыр кодта
бæлвырдгæнæн æрмæг. Со-
веты алы уæнгæн дæр фадат
æмæ præстæг уыд канди-
даттыл биноныг ахъуыды
кæнынæн.

Æмæ ралæууыд фæлва-
рæн præстæг. Сæхи сæр-
магонд программæтимæ æм-
бырдмæ æрбацыдысты кан-
дидаттæ. Суселгай хъæлæс
кæнгæйæ фыццаг ыллы сæ
ну дæр нæ æрæмбырд код-
та фаг хъæлæстæ. Æппæ-
ты фылдæр хъæлæстæ рай-
ста Мæхæмæтты Ахуыр-
бег. Уый нунæгæй хаст
æрцыд дыккаг хатт хъæ-
лæсмæ æмæ æвзæрст æр-
пыд Цæгат Ирыстоны Хе
тæгкаты Къостайы номыл
паддзахадон университеты
ректорæй.

Мæхæмæтты Ахуырбег
райгуырд 1936 азы Дур-

ты Ахуырбег зындгонд у
Цæгат Ирыстоны нæ, фæлæ
Цæгат Кавказы дæр. Мы-
хуыры йыл рацыд аивадон
уацмысты авд чиныджы.
Уыдонæй иу у роман «Уæ-
лахизæзаутæ», йæ дыккаг
том рацæуджæн ацы аз.
Фыст фæци историон очерк
«Цæгат Ирыстоны Хетæгка-
ты Къостайы номыл паддза-
хадон университет». Ирон
æвзагмæ æнтыстджынæй
тæлмац кæны В. И. Лени
ны уацмыстæ.

Мæхæмæтты Ахуырбег
зæрдиагæй архайы æхсæна-
дон царды, у университе-
ты парткомы секретары
хæдивæг культурæйы Со-
ветон фонды Цæгат Ирысто-
ны хайады правленийы
уæнг, СЦКП-йы Цæгат Иры-
стоны обкомы марксизм-
ленинизмы университеты
иугонд советы сæрдар. Ацы
аз 4 мартъийы æвзæрст
æрцыд Цæгат Ирыстоны
АССР-йы Сæйраг Советы
адæмон депутатæй.

**парткомы секретары хæди-
вæг. Йæ æхсæнадон цар-
ды алкæддæр уыдтæ раз-
загдæртимæ. Раздæры рек-
торы æнцойттæй ну. Æвæц-
цæгæн, университет рес-
публикæйы ахуырады, нау-
кæ æмæ культурæйы центр
куы расидтысты, уæд 2000
азмæ йæ præзты пъланы
арæзтады дæр архайдтай.
Цы у йæ сæйраг мидис
æмæ куыд æххæстгонд цæ-
уы?**

**— О, уый у университе-
ты дарддæры præзты бино-
ныг æмæ бирæвæрсыг пълан.
Уый фæдыл 1988 азы хаст
æрцыд СЦКП-йы обкомы,
республикæйы Министры
Советы æмæ УСФСР-йы
Уæлдæр æмæ астæуккаг
сæрмагонд ахуырады мини-
страды коллегийы нумæйаг
уынаффæ. Уым фидаргонд
æрцыд бирæ бакæнинаг
хорз хъуыддæгтæ. Фæстаг
азты университеты бабирæ
сты лыгæнинаг фарстатæ,**

**нæдтæ бахæссинд, уыдоныл.
Стæй арæх куы фехъусæм:
æз хицау куы уаин, уæд
афтæ бакæнин. Дæуæн дæ
хъуыды æдзух нымад уыд
университеты, фæлæ дæм
уæддæр хи сæрмагонд фæнд-
тæ ма уа, уый гæнæн нæй.
Стæй 1988 азæй præстæг
рацыд, ивы цард, ивынд
уавæртæ. Иу цалдæр ны-
хасы дæ программæйы тых-
хæй.**

**— Раст дæ, куы нæ мæ
фæндыдаид, уæд мæ тых-
хæй ректоры бандоныл ни-
чи сбадын кодтаид, фæлæ
стыр бæрнон бынат у, егъау
хæстæ йыл æвæры, респу-
ликон центр кæй сси, уый.
Уыцы уæз банкъардтон мæ
программæйыл хъуыды кæн-
гæйæ æмæ дын раст куы
зæгъон, уæд мæм фæзынд
мæ кандидатурæ сисыны
фæнд. Ме 'мкусджытæй
кæмæндæрты дæр бамбарын
кодтон, мæ хъуыды, фæлæ
цæхгæр загътой: «Нæ! Мах**

**'ппæт наукон тыхтæ, наукæ
кæрæдзийы æххуысæй куыд
аразой, афтæ.**

**Цæмæй фæсивæды ахуы-
ры, наукон куысты æмæ
хъомыладон хъуыддæгтæ
хуыздæр цæуой, уый тых-
хæй фылдæр хæдбардзинад
лæвæрд æрцæудзæн деканат-
тæн студенттæ исынæн,
ахуыры æййафындзинады
фарстаты, стипендитæ, пре-
митæ дæттыны хъуыддæг-
ты. Фылдæр æргом эдæхт
æрæудзæн ахуыры-методи-
кæ æмæ наукон-иртасæн
куыстæн аргъ кæнынмæ.
Уæлдæр сисдзыстæм фæси-
вæдон æхсæнадон органи-
зациты нысан æмæ бæрнон-
дзинад. Гæнæн æмæ ама-
лæй сæ материалон æмæ
моралон æгъдауæй разæн-
гарддæр кæндзыстæм сæ
хъæппæрисджын хъуыддæг-
ты, уыдзæн сын фылдæр
хæдбардзинад æмæ хиуы-
наффæйады бар.**

— Университеты раза-

**райгуырд 1936 азы Дур-
— Бузныг.**

22 АПРЕЛЫ — ДЫККАГ ХАТТ ÆВЗÆРСТЫТÆ

ХЪУЫДДАГÆЙ

Цæуынц фембæлдтытæ Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы депутаттæм кандидат СЦКП-йы обкомы идеологон хайады сæргълæу-уæг, фыссæг æмæ кинематографист Черчесты Георгиймæ.

Киевы 12-æм æвзарæн округы æвзарджытæ сæ кандидатимæ æмбæлынц — хæдзæрттытæ кæртыты, æмдзæвæнты, поликлиникæты, скъолаты, дуканиты, уынгты. Кæрæдзийæн фæкæнынц сæ ныхæстæ — кандидат йæ программæйы фæдыл, æвзарджытæ — сæ мæт, сæ фæндæттæ.

Киевы æвзарæн округ ис горæты зæронддæр бынæттæй иуы — Ирыхъæуы. Æмæ дзы социалон, культурон æмæ цардыуаджы фарстатæ лыгонд цæуынц, адæмы домæнтæ нæ хынцгæйæ. Округы территорийыл нæй промышленнон товарты дукани, афтек, хилдасæн. Цæрджытæ æййафынц дон хъуаг, æвзæр сæм цæуы транспорт, ног газеттæ æмæ журналтæ кæм балхæной, уый дæр нæй.

Æвзарæг Цгъойты И. загъта ирон аргъуан югæй саразыны фæндон.

Ныридæгæн Черчесты Георги бавнæлдта адæмы ныстуантæ æххæст кæнынмæ. Зæгъæм, Рухсады министрадимæ ис ахæм бадзырд, цæмæй 13-æм скъола æрцæуа капиталон цалцæггонд. Уый фæстæ суыдзæн Хетæгкаты Къостайы номыл гимнази. Ис ныхас районæй хорз центр саразын. Ирон æргъуан дæр лæвæрд æрцыд дингæнджытæн, цæттæгонд цæуы цалцæг кæнынмæ.

Депутаттæм кандидат куыд фехъусын кодта, афтæмæй тагъд præстæджы байгом уыдзæн газетты киоск, афтекæн, хилдасæн æмæ халсарты ларекæн дæр бынæттæ куы фæуа, уæд байгом уыдзысты.

Республикæйы Æнæнездзинадхъахъхъæнæг министрад сразы æвзарджыты фæндонимæ, цæмæй фыццаг поликлиникæмæ æмæ медицинон училищемæ арæзт æрцæуа уæлæмхасæн агъуыстытæ.

Стыр цымыдисимæ райста кандидат, Ирыхъæуы, хæсты чи фесæфт, уыдонæн цыртдзæвæн сæвæрыны фæндон. Черчесты Г. фæндон бабар кодта республикæйы нывгæнджытæн. Уыдон расидтысты хуыздæр проектыл конкурс.

Иу фембæлдæй иннæмæ æвзарджытæ базонынц, сæ кандидат сын сæ ныстуантæй цы сæххæст кæны, уыдон.

Зæрдиаг фæллой кæнынц ацы бонты Æрхонкæйы колхоз «Ильичы фæдзæхстытæм гæсгæ»-йы механизатортæ. Уæлдай хуыздæр цæуынц сæ хъуыддæгтæ æртыккæгæм бригады уæнгтæн. Уыдонимæ сты фæскомцæдисонтæ Сергей Прокофьев æмæ Валерий Мормыль. Уыдон фесты картоф сагъд æмæ ныр мæр цæттæ кæнынц нартхор тауынмæ.

КЪАМЫ: Сергей ПРОКОФЬЕВ æмæ Валерий МОРМЫЛЬ.

Къам систа КЪÆБЫСТЫ Х.

КАДДЖЫН ХÆРЗИУÆГ

Энергетикæйы бирæ азты йæ зæрдиаг куысты тыххæй куыстадон иугонд «Цæгкавказэнерго»-йы Мæздæджы хайады энергоцæхстдарæг МАРТЫНЕНКО Василий Петры фыртæн Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Президиумы 1990 азы 13 апреды Указмæ гæсгæ лæвæрд æрцыд Цæгат Ирыстоны АССР-йы Сæйраг Советы Президиумы Кады грамотæ.

ФÆНДÆГТЫЛ — ÆДАСДЗИНАД

ДОМÆМ БÆРНОНДЗИНАД

1987-89 азты æмæ 1990 азы фыццаг кварталы бæрæггæнæнтæм куы æркæсæм, уæд зæгъæн ис, фылдæр кæнынц фæндæгтыл транспортон фыдбылызы цаутæ. 1—2 апрелы фæндæгтыл æрцыд фондз транспортон бæллæхыз. Уым фæмард дыууæ адæймаджы, фæцæф — цыппар. Бынæттон промышленносты автобазæйы шофыр Къесаты Кермен фæцæйцыд автомашинæйы (ВАЗ-2106). Æрыдонæй Дигорамæ фæндагыл цæуыны æгъдау фехæлдта æмæ скъуырдта ГАЗ-53 машинæ. Æртыккæ дзы фæцæф сты.

Æхсæвыгон дыккагæмæ апрелы Мæздæджы районы К. Марксы номыл колхозы шофыр Дзæвæсуаты Никъала ГАЗ-53 машинæйыл Ворошиловы æмæ Пролетарон уынгты астæу скъуырдта адæймаджы. Уый уæззау цæфтæй амард.

Шофыримæ иумæ дзуапп хъуамæ радтой, машинæ æхсæвыгон чи рауагъта, колхозы уыцы разамонджытæ æмæ радхæссæг механик.

Изгъуыд къуыри республикæйы фæндæгтыл æрцыд 11 фыдбылызы, фæмарди дзы цыппар адæймаджы, фæцæф —18. Къуырийы дæргъы уræд æрцыд 38 расыг шофыры. Паддзахадон автоинспекцийы административон къамис æгъдауæлхалдмæ сæ 80 процентæн бар нал радта транспорт скъæрынæн. Ахæм æфхæрд байæфтой, зæгъæм «Электронстрой»-йы кусджытæ Александр Быкадоров æмæ Сергей Курилов, кооператив «Сантехникæ»-йы æндадзæг Валерий Бычков, иугонд «Хъазыбеджы» инженер Туаты Константин, «Межколхозстрой»-ы шофыр Къораты Анатолий, ОПАП -1-ы шофыртæ Уататы Георги æмæ Валерий Петров, «Цæгирæвзтады» инженер Кодзоев Мухæрбег, ОЗАТЭ-йы юрист Гамлет Григорян, хæдзæрттæ-аразæн заводы мастер Рубен Сайрадян, Зейнабат Куштов (никуы кусы) æмæ æндæрттæ.

Афæдзы райдайæнæй фæстæмæ паддзахадон автоинспекци нозджын шофыртæ бауæрдта 1239, уыдонæй 400 фылдæр бадтысты паддзахадон машинæтыл, 86 хатты уræд æрцыдысты республикæйы агросоветы шофыртæ, аст хатты цæрæнхæдзæрттыл - коммуналон хæдзарадæй, Цæгирфæлхасцæдисæй æмæ Базарады министрадæй, Цæгиравтотрансæй — 24 хатты.

Уыдон фæдыл куыстуæттæм æрвыст æрцыд писмотæ, дзуапп та се 'мбисæн дæр нæма ис. Чи æрбарвиты, уыдонæй дæр бирæтæ курынц сæ кусджыты ма бафхæрын, кæнæ сын сæ аххос фæкъаддæр кæнын. Афтæмæй ахъаз кæнынц расыгæй машинæ скъæрынæн. Ахæм курдиæттæ æрбарвыстой иугонд «Цæгирцъындауæладарæс»-ы директор Хъуысаты Р., «Орджгорраз»-ы разамонæг Бичегкуты В., электрон приборты техникумы директор Ю. Червец æмæ æндæрттæ. Иуæй сын сæ уæззау материалон уавæры кой фæкæнынц, иннæмæй, курынц 200 сомы иварс сын бафидын кæнын. Ахæм «мæстæнджытæ» куы нæ уаид, уæд уый бæрц фыдбылызтæ нæ цæуид фæндæгтыл.

ГУЫБАТЫ В.,

Цæгат Ирыстоны АССР-йы Мндхъуыддæгты министрады паддзахадон автоинспекцийы хистæр инспектор.

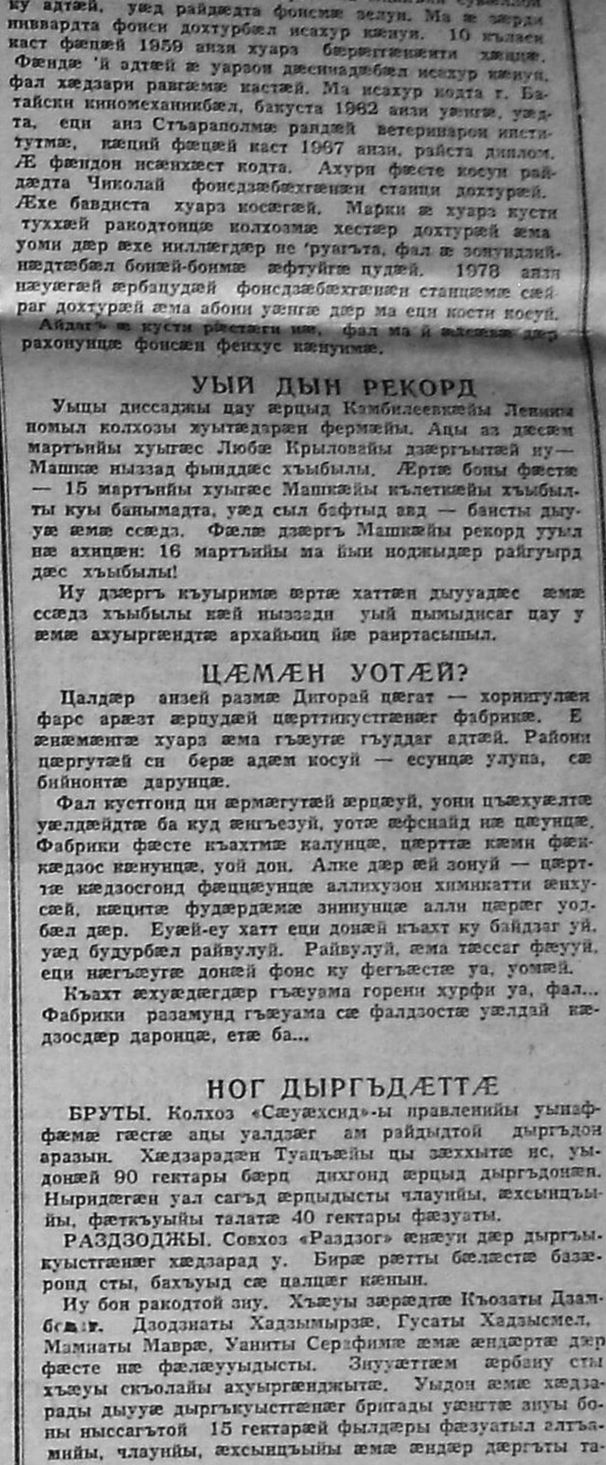

Уыцы диссаджы цау æрцыд Кæмбилеевкæйы Ленины номыл колхозы хуытæдзæн фермæйы. Ацы аз дæсæм мартъийы хуыгæс Любæ Крыловайы дзæргъытæй ну— Машкæ ныззад фыццæс хъыбылы. Æртæ боны фæстæ — 15 мартъийы хуыгæс Машкæйы кълетикæйы хъыбылты куы банымадта, уæд сыл бафтыд авд — бансты дыуæ æмæ ссæдз. Фæлæ дзæргъ Машкæйы рекорд уыл нæ ахицæн: 16 мартъийы ма йыл ноджыдæр райгуырд дæс хъыбылы!

Иу дзæргъ къуыримæ æртæ хаттæй дыууадæс æмæ ссæдз хъыбылы кæй ныззади уый цымыдисаг цау у æмæ ахуыргæндтæ архайыиц йæ раиртасынл.

ЦÆМÆН УОТÆЙ?

Цалдæр аназей размæ Дигорай цæгат — хорнигулæн фарс арæзт æрцудæй цæрттикуытгæнæг фабрикæ. Е æнæмæнгæ хуарз æма гъæуæ гъуддаг адтæй. Райони цæргутæй си бæрæ адæм косуй — есунцæ улупа, сæ бийнонтæ дарунцæ.

Фал кустгонд ци æрмæгутæй æрцæуй, уони цъæхуæлтæ уæлдæйдтæ ба куд æнгъезуй, уотæ æфснайд нæ цæунцæ. Фабрики фæсте къахтмæ калунцæ, цæрттæ кæмн фæккæдзос кæнунцæ, уой дон. Алке дæр æй зонуй — цæрттæ кæдзосгонд фæццæуунцæ аллихузон химикатти æнхусæй, кæцитæ фудæрдæмæ зинунцæ алли цæрæг уодбæл дæр. Еуæй-еу хатт еци донæй къахт ку байдзаг уй, уæд будурбæл райвулуй. Райвулуй, æма тассаг фæууй, еци нæгъæугæ донæй фонс ку фегъæстæ уа, уомæй.

Къахт æхуæдзгдæр гъæуама горени хурфи уа, фал... Фабрики разамунд гъæуама сæ фалдзостæ уæлдай кæдзосдæр дароицæ, етæ ба...

НОГ ДЫРГЪДÆТТÆ

БРУТЫ. Колхоз «Сæуæхсид»-ы правленийы уынаффæмæ гæстæ ацы уалдзæг ам райдыдтой дыргъдон аразын. Хæдзарадæн Туацъæйы цы зæххытæ ис, уыдонæй 90 гектары бæрц дихгонд æрцыд дыргъдонæн. Ныридæгæн уал сагъд æрцыдысты члаунйы, æхсынцъыйы, фæткъуыйы талатæ 40 гектары фæзуаты.

РАЗДЗОДЖЫ. Совхоз «Раздзог» æнæуи дæр дыргъыкуыстгæнæг хæдзарад у. Бирæ рæтты бæлæстæ базæронд сты, бахъуыд сæ цалцæг кæнын.

Иу бон ракодтой зиу. Хъæуы зæрæдтæ Къозаты Дзамбеттæ. Дзодзиаты Хадзымырзæ, Гусаты Хадзысмел, Мамиаты Маврæ, Уаниты Серафимæ æмæ æндæртæ дæр фæсте нæ фæлæууыдысты. Зиууæттæм æрбаиу сты хъæуы скъолайы ахуыргæнджытæ. Уыдон æмæ хæдзарады дыууæ дыргъкуыстгæнæг бригады уæнгтæ зиуы боны ныссагътой 15 гектарæй фылдæры фæзуатыл алтъæмийы, члаунйы, æхсынцъыйы æмæ æндæр дæргътты талатæ.

ДЫККАГ БЫНАТ

Горæт Орджоникидземæ æрæмбырд сты профтехучилищеты дæс агитбригады сæ аивадмæ æркаст-конкурсмæ. Уыдысты дзы Мæздæджы районы æртындæсæм профтехучилищейы агитбригады уæнгтæ дæр сæ ахуыргæнæг Уырысты Х. Ю. разамындæй. Мæздæггæгтæ равдыстой хорз цæттæдзинад æмæ бацахстой дыккаг бынат, архайдзысты дарддæры конкурсты.

Æрмæджытæ ист сты республикæйы районты газеттæй.

МÆЗДÆГМÆ

ИРЫСТОНЫ ХЪÆБАТЫР ФЫРТТÆ

Ærбахæстæг Фыдыбæстæйы Стыр хæсты фашистон Германы̆л Советон Цæдисы Уæлахизы 45 азы бон.

Уый у советон социалистон бирæнацион паддзахады æвидигæ тыхты Уæлахиз. Иæ ахсджиагдæр бындуртæй цу уыдис ССР Цæдисы адæмты хæлардзинад, хæстон æфсымæрдзинад æмæ фидар нудзинад. Æппæт советон адæмтæ, сæ рæнхъытæ æрбангом кæнгæйæ, ныфсджынæй æрлæууыдысты цыфыддæр знаджы ныхмæ, æгъатыр тохы бацыдысты се стыр Райгуырæн бæстæ—Советон Социалистон Республикæты Цæдисы сæрибардзинад æмæ хæдбардзинад бахъахъхъæнынц сæраппонд.

Нæ æрдхæрæны Уæлахизмæ аккаг хай бахастой Цæгат Ирыстоны фæллойгæнджытæ. Поэты загъдау, «Зæххыл цы стырдæр тох æрцыдис, гъе уым ирон туг дæр ныккæ... Гитлероны ныхмæ хæцæг æфсады Цæ... Ирыстоны цæрджытæй уыдис 85 мин адæймаджы, ома, Ирыстоны уæды цæрджытæн сæ фæндзæм хай. Цæгат Ирыстоны облæстон партион организацийы 60 проценты, фæскомцæдисонты 80 проценты ацыдысты хæстмæ. Нæ республикæйы куыстуæтты цыбыр рæстæгмæ уадзын райдыдтой миномæттæ, уыдонæн минæтæ, сармадзанты нæмгуытæ, гранаттæ, æхсаргæрдтæ, бомбæтæ... Алыран дæр адæм æхцайы фæрæстæ бархийæ лæвæрдтой хъахъхъæнынады фондмæ. Терчы былгæрæтты, хæхтæм бацæуæнты арæзтой хъахъхъæнынадон фидæрттæ. Хæцæнгарз райсынхъом чи уыд, уыдон цыдысты истребителон батальонтæм, арæзтадон къордтæм, адæмон æфсæддон хæйттæм.

Нæ Социалистон Райгуырæн бæстæйы сæрибардзинадыл карз тохты Цæгат Ирыстоны хъæбултæ æвдыстой нæртон хъæбатырдзинад, æгæрон нузæрдиондзинад не стыр Фыдыбæстæйыл, кад æмæ намысмæ æххæст кодтой сæ хъæбулы хæс. Хæсты быдыты фидар ныфс æмæ æхсар кæй равдыстой, уый тыххæй ирыстонæгтæй 60 мин адæймаджы схорзæхджын кодтой ордентæ æмæ майдантæй, 65 хæстон лæппуйæн лæвæрд æрцыд Советон Цæдисы Хъæбатыры кадджын ном, 9 систы Намысы ордены æххæст кавалертæ.

Тынг зынаргъ сыстад нæ Цытджын Уæлахиз советон адæмæн: 20 милуан адæймаджы сæ цард радтой нæ Райгуырæн бæстæйы сæрибардзинад æмæ хæдбардзинадыл. Цæгат Ирыстонæй та 45 мин цæрæджы, уыдонæй 35 мин ироны. Зæрдæ ныккæрзы Гæздæнты æмæ Кобегкаты æвдгай æфсымæрты, Темыраты æмæ Хестанты æхсæзгай, Хъалæгаты, Сеойты, Дзебойты, Бекмæрзты, Хъесаты фæндзгай æфсымæрты æмæ иннæ мингай хæстонты мысгæйæ, Уыдон уыдысты æдæг патриоттæ-интернационалисттæ советон адæмы, сæ уарзон Ирыстоны аккаг хъæбултæ. Æдзард хъæбатыртæ мыггагмæ баззадысты адæмы зæрдæты.

Мах сæрыстыр стæм хæсты архайджытæй. Уыдон сты нæ хæстон намыс. Фæсивæд хъуамæ зоной Ирыстоны хъæбатыр фырты æмæ сæ фæзмой кæддæриддæр. «Рæстдзинад»-ы кæсджытæ, республикæйы бирæ фæллойгæнджыты фæндонмæ гæсгæ, абоп мыхуыр кæнын райдыдтам Советон Цæдисы Хъæбатыры хуызистытæ сæ тох æмæ сæ царды тыххæй цыбыр æрмæджытимæ.

ИНДИ: НОГ ТÆЛМÆНТÆ

Мæ фæстаг балцæй — Индийæ — куы 'рбаздæхтæн, уæд ныффыстон хæрз цыбыр уац газет «Социалистическая Осетия»-мæ. Уый уыдис ноябры кæрон. Ирон газеткæсджытæй мæ ну къордæй ракуырдтой, цæмæй уыцы балцы тыххæй бæстондæр радзурон «Рæстдзинад»-ы.

Уый фæстæ советон-индиаг хæлардзинады тыххæй цалдæр æмбырды раныхас кодтон æмæ мын ну ран загътой:

— Радзур-ма, дæ хорзæхæй, дæхæдæг Индийы куыд фæкуысыс, уый тыххæй. Куыд фембæлыс? Æххуыс дын чи фæкæны? Цавæр æвзагыл фæдзурут?..

Индийæ цы ног тæлмæнтæ 'рбахастон, уыдоны фæдыл радзурыны тыххæй разыйы ныхас радтон æмæ уæдæй абоммæ мæ уыцы ныхасæй баст дæн. Кæд мæм ну ыл анв нæ кæсы уыдоныл æргомæй фыссын, уæддæр газеткæсджыты домæны сæрты ахиын мæ бон нæу æмæ сын æххæст кæнын сæ курдиат. Кæд, мыййаг, хъуыддаджы алдзæн знан нæ уанд.

ФЫЦЦАГДÆР ÆВЗАДЖЫ ТЫХХÆЙ

Индийы интеллигенци, ахуыргонд адæм, стæй иннæтæй дæр бирæтæ хорз зонынц англисагау. Индийы ахæм уавæр цæмæн сæвзæрд, уый зындгонд хабар у, æмæ йыл ам нал дзурдыстæм.

Уый æз уымæн зæгъын, æмæ нæ индиаг лымæнтимæ мах ныхас фæкæнæм — Индийы дæр æмæ Советон Цæдисы дæр — англисагау. Индийы зæххыл англисаг æвзаг баййæфта цавæрдæр ивддзинæдтæ, уымæн æмæ бынæттон уавæртæ, бынæттон адæмты 'взæгтæ, культурæтæ æмæ æндæрты хъомысæн æнæфæзынгæ нæ уыл йæ дарддæры рæзтыл. Амы англисаг æвзаджы хонынц **индиш**: арæзт у дыууæ хайæ — **инди** æмæ **инглиш**-æй

Ныр та — хæрз цыбырæй балцы тыххæй.

Советон-индиаг хæлардзинады æхсæнад (СИХÆ) Индимæ арвыста сæрмагонд делегаци, цæмæй зынгæ философ, гуманист, национсæрибаргæнæн тохы разамонджытæй ну — Джавахрлал Неруйы райгуырды сæдæ азы номыл кæндтыты архайдтаид. СИХÆ-йы делегацийы уыдтæн æз дæр. Фæндзæм хатт абалц кодтон Æвиллон бæстæмæ æмæ, амæй размæйы хуызæн, ацы хатт дæр фембæлдтæн мæ лымæнтимæ, базонгæ дæн æндæр культурон кусджытимæ.

Ног зонгæтæ... Ног тæлмæнтæ...

Сæ иутæ дæр æмæ иннæтæ дæр адæймаджы зæрдæйы ныууадзынц цавæрдæр ног фæдтæ. Уыдонæй иуæй-нутæ. чи зоны, рæгъмæ рæсæнцæ сты.

Нæ балцæндаг Делийæ ацыд Калькуттæмæ, уырдыгæй — Бомбеймæ, ардыгæй — бæстæйы хуссайраг сахар Тривандрummæ, стæй фæстæмæ цæгатмæ — Чандигарх, Агрæ, æндæр рæттæм.

Нæ делегацийы сæргъы уыдис СИХÆ-йы вице-президент, Социалистон Фæллойы Хъæбатыр, Ленины номыл премийы лауреат профессор П. И. Ройны.

Александр йæ мидбылты бахудт.

— Профессор П. Ройы мах тынг хорз зонæм. Æмæ кæд гæнæн ис, уæд раздæр уыимæ фембæлæм.

Кæй зæгъын æй хъæуы, æз уыл дæр разы уыдтæн. Стæй иннæ бон кæнгæ дæр афтæ бакодтам. Фæлæ уæддæр газеткæсджытæн раздæр радзурдзынæн, хистæримæ куыд фембæлдыстæм, уый тыххæй. Уымæн æмæ хистæр хистæр у.

СУКУМАР СЕН ÆМÆ ЙÆ ФЫРТ

Калькуттæйы университеты бирæ номдзыд филологтæ куыста æмæ кусы. Уыдонæй ну у нæуæдзаздзыд профессор Сукумар Сен.

Мах мæ ног лымæн Александр Шурыгинмæ нæ фæндаг профессор П. Ройыл акодтам æмæ нумæ ацыдыстæм Сентæм. Александр машинæ йæхæдæг тардта; бæрæг уыд, сахары уынгтæ хорз кæй зоны, уый. Ныхасгонд афоныл нæ бынатыл сæмбæлдыстæм.

Хъуамæ исчи бафæрса, профессор Сукумар Сены фенынмæ цæмæн быллыдтæ, зæгъгæ. Ам уадиссагæй ницы ис: махæн нæ зонадон интересæ кæрæдзимæ хæстæгтомау сты. Индиаг ахуыргондæн бирæ бантыст. Æвзагзонынады дæр, абарæг мифологийы дæр, литературæ иртасыны хъуыддаджы дæр. Фæнды мæ, ирон филологтæ æмæ индиаг ахуыргæндтæн æнгом бастдзинад куы уанд, уый. Ахæм æмгуыстдзинад хорзырдæм фæзынид абарæг филологийы рæзтыл.

Профессор Сукумар Сены зонадон куыстытæй бирæ ахуыргæндтæ пайда кæнынц. Уый ныффыста иттæг ахадгæ куыстытæ, уыдонимæ «Индо-ариаг æвзаджы историон синтаксис», «Санскрит-бенгали грамматикæ» æмæ æндæртæ. Иæ куыстытæн ын-цы аргъ кæнынц, уый тыххæй æркæсдзынæн ну цымыдисаг дæнцæг. 1960 азы профессор Сукумар Сен мыхуырмæ радта йæ чиныг «Бенгали литературайы историйы» — Цас стут? — куыддæр сонтгомау мæ афарста С. Сен.

Æз ын дзуапп радтон. Уый йæ сæр цалдæр хатты банкъуыста, фæлæ иуцасдæр ницыуал сдзырдта.

Дарддæр ныхас рахыз ирон адæмы культурæйы тæккæ егъаудæр уацмыс Нарты кадджытæм. Дзургæдзурын пайда кодтон термин «кадæг»-æй. Уымæн æмæ рагон индиаг æвзаджы дæр ацы дзырд уыдис, нырдæр дзы пайда кæнынц.

Зæронд лæгæн йæ фарсмæ сбадт йæ фырт Субхадрæ Кумар Сен. Уый ацыд йæ фыды над фæндагыл, кусы Калькуттæйы университеты абарæг филологийы хайады сæргълæууæгæй. Куыд æй бамбæрстон, афтæмæй уый ног наукон уацмыстæ йæ фыдæн йæхæдæг фæкæсы.

1982 азы æз уыдтæн уыцы хайады æмæ мын уæд балæвар кодтой сæ наукон куыстыты æмбырдгæндты æппæт томтæ. Ныр та мын балæвар кодтой, хæрз æрæджы джиппы чи рацыд, уыцы чиныг — «Ханджумана».

Сæттын ыл, æвæццæгæн, æгæр цымыдис дæн. Чиныг мæ къухмæ куы райстон, уæд æм нæ фæлæууыдтæн æмæ йæм анвæй æркæстытæ кодтон. Чиныджы фыццаг уацы сæргонды фыццаг дзырд куы федтон, уæд мæ цæстытæ цæхæртæ акалдтой. Англисагау дзы фыст уыдис «Ирон дзырд дзоныгъ...» Ныффыста йæ номдзыд ахуыргонд, Скæсæны адæмты 'взæгты дæсны профессор Г. Бейли. Ацы чиныджы ма ис, ирон филологтæн зонинаг чи у, ахæм æндæр куыстытæ дæр.

Цыдæриддæр у, уæддæр чиныг мæ зæрдæмæ фæцыд æмæ дзы пайда кæндзынæн мæ куысты.

Сентæн балæвар кодтон нæхи наукон куыстыты æмбырдгонд — «Ирон æвзагзонынады фарстатæ». Кæд сын истæмæн сбæззид.

Субхадрæнмæ баныхас кодтам нæ фидæны æмгуыстдзинады тыххæй.

Мах хистæр Сенæн хæрзбон загътам æмæ рацыдыстæм. Иæ фырт нæ суанг уынгмæ рахæццæ кодта.

— Иттæг хорз, мидисджын рауад уæ фембæлд. Фыццаг хатт бахæлæг кодтои филологтæм, — фæстаг зæгъæл бакъуырæгау загъта Шурыгин.

— Уый тыххæй та Пуроби æмæ дæуæй дæн буаныг. Уыцы хорздзинад уын мæ зæрдыл бадардзынæн. — дзуапп ын радтон.

ПУРОБИ РОЙ БАУАРЗТА КЪОСТАЙЫ

Плиты Иссæ

Советон Цæдисы дыууæ хатты Хъæбатыр инæлар-майор И. И. Фесин райгуырд 1904 азы 24 июны Ростовы облæсты, Муравлево-Каменскы районы мæгуыр зæххусæджы хæдзары. Иван ма чысыл куы уыдис, уæд амарæдты йæ ныййарджытæ æмæ хъомыл кодта сидзæрæй. Зынхъыты фæцыд намыджын фæндагыл — сырхæфсæддонæй æфсады инæлары онг.

1926 азы каст фæцис Ленинграды хæстон барджыты скъола. Уыцы аз бацыд ÆК(б)П-йы рæнхъытæм. Краснодары хæххон нацийы хæстон барджыты скъолайы уыдис эскадроны командир. Уый фæстæ ахуыр кæнынмæ бацыд Фрунзейы номыл хæстон Академимæ æмæ йæ 1933 азы каст фæцис æнтыстджынæй. 30-æм азты Монголы Адæмон-революцион æфсады куыста уынафферæхæг - æххуысгæнæгæй. Уый фæстæ командæ кодта полкъæн. 1939 азы архайдта Ныгуылæн Украинæ æмæ Ныгуылæн Белорусси сæрибар кæныныл тохты.

1940 азы булкъоны цины ахуыр кодта Сырх Æфсады Генералон Штабы академийы.

Фыдыбæстæйы Стыр хæсты райдайæнæй йæ кæронмæ Иссæ фæцис хæцæг æфсады. Немыцаг-фашистон лæбурджыты ныхмæ тохы йæхи равдыста ныфсджын, æхсарджын, курдиатджын хæстон разамонæгæй. Бæхджын æфсады дивизийы, корпусы, бæхджын-механизацигонд къорды командир уæвгæйæ, архайдта Мæскуыйыл тохты, Сталинграды хæсты, Курскы къæлæты. 1941 азы Советон Æфсады рæнхъыты ирæттæй фыццаг цард командир инæлар-майоры цин райста Плиты Иссæ. 3-аг Украинаг Фронты фашисты Хуссар-Бугы къорд дæрæн кæнгæйæ, бæхджын-механизацигонд къордæн арæхстджын разамынд кæй лæвæрдта, уый тыххæй 1-аг къæпхæны орденæй, бирæ майдантæй, фæсарæйнаг паддзахæдты хæрзиуджытæй. Лæвæрд ын æрцыд Манголы Адæмон Республикæйы Хъæбатыры ном.

1979 азы 6 февралы ирон адæмы намыджын хъæбул, Плиты хъæбатыр Иссæ ахицæн йæ цардæй. Нырæд æрцыд горæт Орджоникидзæйы. Иæ ингæныл ис цыртдзæвæн, Сабырдзинады проспекты кæрон ис йæ бронзæ бюст æвæрд, йæ номыл нæм ис колхоз, уынгтæ.

Плиты Иссæ уыдис Фыдыбæстæйы Стыр хæсты номдзыд æфсæддон разамонæг, советон адæмы æмæ Коммунистон партийы нузæрдион хъæбул, æхсидгæ патриот-интернационалист, ирон адæмы хæстон намыс æмæ национ хъæбатыр. Ирæттæй уый фыццаг — 1962 азы ссис æфсады инæлар.

ДЗОПОЙТЫ Юрий,
отставкæйы булкъон.

Иван Фесин

Советон Цæдисы дыууæ хатты Хъæбатыр инæлар-майор И. И. Фесин райгуырд 1904 азы 24 июны Ростовы облæсты, Муравлево-Каменскы районы мæгуыр зæххусæджы хæдзары. Иван ма чысыл куы уыдис, уæд амарæдты йæ ныййарджытæ æмæ хъомыл кодта сидзæрæй. Зынхæдтæ æвзаргæйæ. Иæ райгуырæн хъæуы райдайæн скъола каст куы фæцис, уæд кусынмæ бацыд шахтæмæ. 1930 азы каст фæцис фистæгæфсæддон скъола. Службæ кæнынмæ йæ арвыстой НКВД-йы æфсæдтæм, уыдис НКВД-йы Орджоникидзейы училищейы ахуыргæнæг. 1941 азы Иван Фесин каст фæцис М. В. Фрунзейы номыл Æфсæддон академи æмæ йæ службæ адарддæр кодта Орджоникидзейы.

Фыдыбæстæйы Стыр хæст Фесины æрæййæфта НКВД-йы училищейы курсантты батальоны командирæй.

Хæсты фыццаг бонтæй фæстæмæ майор Иван Фесин архайы знæгты ныхмæ карз хæстыты. Уыдис дивизийы разведнæйы хицау, уый фæстæ — полчы̆ы командир. Ам ирдæй сбæрæг сты Фесины курдиат æмæ командиры миниуджытæ, йæ хъæбатырдзинад æмæ лæгдзинад. Зæронд Руссайы цы карз тохтæ уыдис, уым æхсарджын командир фæцæф. фæлæ цалынмæ йæ хæстонтæ сæ бардзырд сæххæст кодтой, уæдмæ уыдис семæ.

1942 азы Фесины снысан кодтой 3-æм танкджын æфсады 13-æм мотоæхсæр бригады командирæй.

1943 азы январы Воронежы облæсты горæт Россошы, уый фæстæ та горæт Харьковы фашисттæй асыгъдæг кæныныл цы карз тохтæ уыдис, уым æртындæзæм бригадæе булкъон Фесины разамындæй ныппырх кодта знæгты стыр тыхтæ. Ацы уæззау æмæ тугкалæн хæстыты И. И. Фесин равдыста хъæбатырдзинад æмæ йын йе сгуыхтдзинæдты тыххæй 1943 азы фыццаг цæрæм мартъийы лæвæрд æрцыд Советон Цæдисы Хъæбатыры ном. Уæд нысангонд æрцыд Степной фронты 236-æм фистæгæфсæддон дивизийы командирæй.

Дивизи 1943 азы сæрды йæ размæбырст райдыдта Цæгат Донецæй суанг Днепрмæ, Цæгуæдон Днепры сæрты дивизийы хæйттæ 1943 азы 26-æм сентябры æхсæвы æнтыстджынæй кæй ахызтысты æмæ фашисттæй плацдарм кæй байстой, дивизийы хæстонтæ лæгдзинад æмæ хъæбатырдзинад кæй равдыстой, уый тыххæй 1943 азы фыццаг цæрæм ноябры булкъон Фесин хорзæхджын æрцыд дынкат «Сыгъзæрин Стъалы»-йæ.

1944 азы И. И. Фесинæн лæвæрд æрцыд инæлар-майоры цин. Æмæ йæ снысан кодтой УСФСР-йы Сæйраг Советы номыл Мæскуыйы фистæгæфсæддон училищейы хицауæй. 1949 азы Фесин каст фæцис Генералон Штабы академи æмæ дзы баззад службæ кæнгæйæ. Уыдис ацы академийы ахуыргæнæг. 1965 азæй фæстæмæ ис запасы. Цæры Мæскуыйы. И. И. Фесин Фыдыбæстæйы Стыр хæсты хъæбатырдзинадæдтæ кæй равдыста, уый тыххæй йын лæвæрд æрцыд Советон Цæдисы дыууæ хатты Хъæбатыры ном, Ленины дыууæ ордены, Сырх Тырысайы дыууæ ордены, Суворовы дыккаг къæпхæны, Фыдыбæстæйы хæсты фыццаг къæпхæны ордентæ стæй Сырх Стъалыйы дыууæ ордены, бирæ майдантæ.

Иван Ивановы фырт Фесин активонай архайы фæсивæды æфсæддон æмæ патриотон хъомыладон кæрыты, ветераны организацийы кæрыты. Хорз æмæ хæлар бастдзинадæдтæ йын нс Цæгат Ирыстоны АССР-имæ.

Иван Фесин

Советон Цæдисы дыууæ хатты Хъæбатыр инæлармайор И. И. Фесин райгуырд 1904 азы 24 июны Ростовы облæсты, Муравлево-Каменскы районы мæгуыр зæхкусæджы хæдзары. Иван ма чысыл куы уыдис, уæд амардысты йæ ныййарджытæ æмæ хъомыл кодта сидзæрæй. зындзинæдтæ æвзаргæйæ. Иæ райгуырæн хъæуы райдайæн скъола каст куы фæцис, уæд кусынмæ бацыд шахтæмæ. 1930 азы каст фæцис фистæгæфсæддон скъола. Служба кæнынмæ йæ арвыстой НКВД-йы æфсæдтæм, уыдис НКВД-йы Орджоникидзейы училищейы ахуыргæнæг. 1941 азы Иван Фесин каст фæцис М. В. Фрунзейы номыл Æфсæддон академи, æмæ йæ служба адарддæр кодта Орджоникидзейы.

Фыдыбæстæйы Стыр хæст Фесины æрæййæфта НКВД-йы училищейы курсантты батальоны командирæй.

Хæсты фыццаг бонтæй фæстæмæ майор Иван Фесин архайы знæгты ныхмæ карз хæстыты. Уыдис дивизийы разведкæйы хицау, уый фæстæ — полчъы командир. Ам ирдæй сбæрæг сты Фесины курдиат æмæ командиры минуджытæ, йæ хъæбатырдзинад æмæ лæгдзинад. Зæронд Руссайы цы карз тохтæ уыдис, уым æхсарджын командир фæцæф. фæлæ цалынмæ йæ хæстонтæ сæ бардзырд сæххæст кодтой, уæдмæ уыдис семæ.

1942 азы Фесины снысан кодтой 3-æм танкизиды æфсады 13-æм мотохæссæг бригады командирæй.

1943 азы январы Воронежы облæсты горæт Россошы, уый фæстæ та горæт Харьковы фашистæй асыгъдæг кæныныл цы карз тохтæ уыдис, уым æртындæсæм бригадæ булкъон Фесины разамындæй ныппырх кодта знæгты стыр тыхтæ. Ацы уæззау æмæ тугкалæн хæстыты И. И. Фесин равдыста хъæбатырдзинад æмæ йын йе сгуыхтдзинæдты тыххæй 1943 азы фыццæгæм мартъийы лæвæрд æрцыд Советон Цæдисы Хъæбатыры ном. Уæд нысангонд æрцыд Степной фронты 236-æм фистæгæфсæддон дивизийы командирæй.

Дивизи 1943 азы сæрды йæ размæбырст райдыдта Цæгат Донецæй суанг Днепрмæ. Цæугæдон Днепры сæрты дивизийы хæйттæ 1943 азы 26-æм сентябры æхсæвы æнтыстджынæй цæй ахызтысты æмæ фашистæй плацдарм кæй байстой, дивизийы хæстонтæ лæгдзинад æмæ хъæбатырдзинад кæй равдыстой, уый тыххæй 1943 азы фыццæгæм ноябры булкъон Фесин хорзæхджын æрцыд дыккаг «Сыгъзæрин Стъалы»-йæ.

1944 азы И. И. Фесинæн лæвæрд æрцыд инæлар-майоры цин. Æмæ йæ снысан кодтой УСФСР-йы Сæйраг Советы номыл Мæскуыйы фистæгæфсæддон училищейы хицауæй. 1949 азы Фесин каст фæцис Генералон Штабы академи æмæ дзы баззад службæ кæнгæйæ. Уыдис ацы академийы ахуыргæнæг. 1965 азæй фæстæмæ ис запасы. Цæры Мæскуыйы. И. И. Фесин Фыдыбæстæйы Стыр хæсты хъæбатырдзинæдтæ кæй равдыста, уый тыххæй йын лæвæрд æрцыд Советон Цæдисы дыууæ хатты Хъæбатыры ном, Ленины дыууæ ордены, Сырх Тырысайы дыууæ ордены, Суворовы дыккаг къæпхæны, Фыдыбæстæйы хæсты фыццаг къæпхæны ордентæ стæй Сырх Стъалыйы дыууæ ордены, бирæ майдантæ.

Иван Иваны фырт Фесин активонæй архайы фæсивæды æфсæддон æмæ патриотон хъомыладон куысты, ветераны организацийы куысты. Хорз æмæ хæлар бастдзинæдтæ йын ис Цæгат Ирыстоны АССР-имæ.

ÆЦ ЦÆСТ АХÆСС ДУНЕЙЫЛ

ИУДЗИНАДЫ ХОС

МАДРИД. Скæсæн Европæйы цы ивддзинæдтæ цæуы, ахæмтæ никуы уыд дыккаг дунеон хæсты фæстæ. Уыдон æххæссынц æппæт къабæзтыл дæр — экономикæ æмæ æдасдзинадæй хицаудзинады раздæры рæвæрдмæ бындуронæй æркæсыны, æхсæнады æмæ экономикæйы ног плюралистон равæрдтыты агурыны онг. Ивддзинæдты ахсджиагдæр хай систы рацарæзт æмæ æргомдзинад. Афтæ фыссы Испанийы фæсарæйнаг хъуыддæгты министр Франсиско Фернандес Ордоньес йе статьяйы газет «Иа»-йы.

Уыцы ивддзинæдтæ, фыссы министр, цæуынц Советон Цæдисы æмæ Иугонд Штатты 'хсæн ахастдзинæдтæ хуыздæр кæныны æмрæнхъ. Уыцы нурæстæг Европæйы æдасдзинады æмæ æмгуыстады фæдыл æмбырд ссис æнæмæнгхъæугæ Европæйы хицæндзинæдтæн кæрон скæныныæн æмæ континентыл æдасдзинады механизм сразынæн.

КÆДÆМ ЦÆУЫНЦ ХЪАЛÆТТÆ?

ВАШИНГТОН. Апрелы æмбис у америкæгты æрвылазы æфтиæгты хъалон фидыны æмгъуыд. Уæддæр бæлвырдæй кæдæм цæуынц уыцы æхца? Газет «Вашингтон пост» бæстон равзæрста, АИШ-ы граждæнты хъалæттæ куыд дихгонд цæуынц, уый. Хынцыны уаг фæхуымæтæгдæр кæныны тыххæй нымад.æрцыд афтæ æмæ «рæстæмбис» американаг æфтиæгты фиддон афæдзмæ фиды 10.000 долларæры.

Уыцы æхцайæ 3.248 долларæы æмæ 11 центы дихгонд цæуынц. йæ рæнхъыты 2.138.213 адæймаджы кæмæн ис, АИШ-ы уыцы æххуырст гæрзифтонг тыхтæ дарынæн. Уыцы фæрæзты зынгæ хай — 863 долларæы æмæ 21 центы хардзгонд цæуынц ног хæстон техникæ æлхæныныл. Иу ядерон доныбынцæуæг нау хъалон фидæгæн сысты 2 центы, иу бомбæппарæг B-2— та 5 долларæы æмæ 59 центы.

Федералон бюджеты фæрæзтæ кæй нæ фаг кæны, уый фыдæй цы национ хæс сæвзæрд, уымæн процентгæ фидыныл бахардз вæййы 1.780 долларæы æмæ 48 центы.

АИШ-ы æддагон политикæ æххæст кæныныл, уымæ экономикон æмæ хæстон æххуысыл хардзгонд цæуы 117 долларæы æмæ 13 центы æмæ афтæ дарддæр.

КАРЗ УАВÆР

ДЕЛИ. Пакистан йе 'фсæдтæ æрбахæстæг кодта Индийы арæнтæм æмæ сæвзæрын кодта хæстмæ хæстæг уавæр. Исламабад ма алыхуызон хæцæнгарз æмæ хæстон æрмæг радта. Кашмиры цы халанкуыстгæнджытæ ис, уыдонæн. Афтæ загъта Индийы къорд штаты сæйраг министрты æмбырды республикæйы премьер-министр В. П. Сингх.

Фæстаг рæстæг индиаг-пакистайнаг арæныл Кашмиры уавæр тынг скарз.

ПЕКИН. 16 апрель. (СЦТА). «Тызмæг» схуыдта бæстæйы ныртæккæйы демографон æцæгдзинæдтæ сывæллæттæ пъланмæ гæсгæ арыны хъуыддæгты фæдыл паддзахадон комитеты сæрдар Пэн Пэйонь. Уыцы фарстайы кæд фæстаг рæстæг къухы хорз фенкъуыстытæ бантыст, загъта уый, уæддæр цы дæс азы райдыдтой, уыдоны сывæллæттæ гуырдзæн, раздæр цы чысылдæр бæрцытæ амынд æрцыд, уыдонæй фылдæр. Ныртæккæ.

СЫВÆЛЛÆТТÆН — БÆРЦ

загъта Пэн Пэйонь. Китайы Адæмон Республикæйы континентон хайы цæрджыты нымæц æрбахæццæ 1,112 миллиард адæймагмæ.

Адæмыл нуцасдæр кæддæр æфтын кæнын къухы бафтыд хуссар-ныгуылæйнаг китайаг провинци Сычуаны, æртæ азы размæ экспертгæ бинонтæ пъланаразынады фæдыл цы регионалон программæ сарæзтой, уый сæххæст кæныны фæрцы. Бæстæйы æппæт цæрджыты дæсæм хайы бæрц кæм цæры, уыцы Сычуаны программæмæ гæсгæ арæзт æрцыд 48 мин æхсæнадон нугонды æмæ клубы. уыдоны активистгæ провинцийы цæрджыты 'хсæн, фыццаджыдæр та хъæуты, уæрæх æмбарынгæнæн кусыст кæнынц. Ныртæккæ сычуанаг сылгоймæгтæн рæстæмбис нымадæй ис хæрз æрæджыйы фондз сывæллоны бæсты фæйнæ дыууæйы.

РÆЗТ ФÆСЫНДÆГДÆР

ТОКИО. Японы экономикæйы уавæр хæстæгдæр рæстæг зынгæ февзæрдæр уыдзæн. Афтæ загътой æхсæнадон хъуыды фæрсыны рæстæг японынæгтæ.

Газет «Майнити» куыд амоны. афтæмæй японаг хъуыддаджылæуд фæлтæртæ нымайынц, экономикон рæзт йæ тæккæ уæлдæр кæпхæнмæ кæй схæццæ уыдзæн хæстæгдæр мæйты, уый фæстæ райдайдæн хауын дæлæмæ. Фарст чи цыд, уыдоны хъуыдымæ гæсгæ, американаг долларимæ абаргæйæ, японаг йенæйы кад дарддæр хаудзæн дæлæмæ.

Японаг экономикæ æнæсцухæй рæзы ныр 41 мæйы фæд-фæдыл. Фæлæ хъуыддагзонджыты цымæйаг хъуыдымæ гæсгæ бынтон бæлвырд у. йæ арвыл сау мигътæ фæзынды стыл, уый. Æнæсцухæй дæлæмæ хауы йенæйы кад. Кæд Японы финансты министрад мадзæлттæ аразы, уæддæр къухы не 'фты акциты дæлæмæхауд бауромын.

ÆМГУЫСТАДЫ ФÆРÆЗ

БУЭНОС-АЙРЕС. ССР Цæдисимæ æмæ Скæсæн Европæйы бæстæтимæ Аргентинæйы пайдайаг ахастдзинæдтæ тырныцц парахатдзæр кæнынмæ æмæ фидæны схиздзысты ноджы уæлдæр кæпхæнмæ. Афтæ загъта ам Аргентинæйы фæсарæйнаг хъуыддæгты æмæ культурæйы министр Доминго Кавалло бынæттон радиостанцæ «Радио Америкæ»-йæн интервьюйы. Уый хорз аргъ скодта æрæджы æмæ Экономикон Æмæххуысады Советы æмæ «къорд Риойы» чи ис, уыцы бæстæты (Аргентинæ, Бразили, Венесуэлæ, Колумби, Мексикæ. Перу, Уругвай) минæвæрттæн Будапешты цы фембæлд уыдис, уый фæстиуджытæн. Советон Цæдисы æмæ скæсæневропæйаг паддзахæдты цы ахсджиаг политикон æмæ экономикон ивддзинæдтæ цæуы, загъта Доминго Кавалло, уыдон латинаг америкæттæн гом кæнынц хорз гæнæнтæ фидар кæныныæн æмæ дыууæтæн дæр пайтæ агурынæн.

КÆЦЫ ГОРÆТ?

БОНН. Кæм хъуамæ уа иумæйаг Германы сæйраг горæт, Бонны æви Берлины — уыцы фарстайы фæдыл ныхас ацы бонты ногæй стыхджын. Æмæ кæд политиктæ æмæ æхсæнадон архайджытæ, дыууæ горæты пайдайæн дæр æфсæнттæ амонгæйæ, алыхуызон цæстæнгæсты фарс хæцынц, уæд промышленниктæ æмæ хъуыддаджылæуд адæймæгтæн уыцы фарстайæн дзуапп раджы бæрæг у. Парламент æмæ хицауад кæмфæнды куы 'рбынæттон уой, уæддæр егъау концертæ æмæ фирмæтæн цыфæнды йæ дæр сæ зæрды ис сæ хайæдтæ Берлины байгом кæныны.

Горæты географион уавæр æмæ йæ арæзт, амоны æрвылхъуырион «Виртсафцвохе», ахъаззаджы æууæлтæ дæтты егъаудæр дунеон промышленнон-финансон центр дзы саразынæн.

«Ирон æвзаг» газет 1990 азы 1 январы фæлтæрæй рацыдис. Ацы газет 1990 азы 1 январæй 1 июлмæ ахæм адрисæй ракурын кæй бафæндзысты, уыдонæн ам ис сæ адристы номхыгъд.

Ирыстоны Коммунистон партийы Цæгат æмæ Хуссар Ирыстоны обкомтæ, Цæгат Ирыстоны АССР-ы Министрты Совет, Хуссар Ирыстоны Советы депутаты облæсты Совет, Цæгат Ирыстоны АССР-ы Верховный

НÆ ЗЫНДГОНД СПОРТСМЕНТÆ

'АРФÆЙАГ У, СТАНИСЛАВ!

Фæсивæды уарзондæр журналтæй ну у «Студенческий меридиан». Нæ алы номыры рацыдмæ дæр ын фенхъæлмæ кæсынц зæрдиагæй. Бирæ хъæздыг æрмæг та мыхуыргонд æрцыд журналы ацы азы мартъийы номыры дæр. Уым спортуарзджытæ æхсызгонæй бакæсдзысты, Мæскуыйы «Спартачы» дуаргæс Черчесты Станиславы тыххæй дзы цы æрмæг мыхуыргонд æрцыд, уый дæр. Нæ автор — Плиты Петр. Мыхуыр æй кæнæм дæлдæр:

Черчесты Станиславы кой дардыл хъуыстгонд у. Уый дыууæ хатты Хурныгуылæн Германы нымад æрцыд дунеон турниры хуыздæр футболистыл. Уым æм хурныгуылæйнаг фирмæйы минæвæрттæ æрбацыдысты æмæ йын балæвар кодтой номылдаræн урс æрмкъухтæ. Сты тынг рог æмæ фæлмæн. Афтæ зæгъæн ис æмæ пуртийыл сæхæдæг ныхæсынц. Станислав уыцы æрмкъухтæй цалдæр хатты райста, иуæндæс метрмæ цы пуртитæ цавтой, уыдон дæр.

Станислав йæхи уæлдай 'арæхстджындæраей равдыста УЕФА-йы кубок рамбулыныл италиаг командæ «Атланта»-имæ хъазгæйæ. Пурти-иу сæ размæбырсджыты къæхты бынæй уайтагъд акъахта дуарæй 3—5 метрмæ æввахс дæрддзæфы. Спортуарзджытæ-иу ын сæрæзтой тыхджын къухæмдзæгъд.

Станиславимæ фыццаг хатт базонгæ дæен Лужникты стадионы Мæскуыйы «Спартак» Киевы «Динамо»-имæ куы хъазыд, уæд. Уыд тыхджын къæвда. Спартаконтæ хæрд кодтой иу пурти. Станислав хъазæн фæзы каронæй йе 'мбæлттæм кæсгæйæ йæхицæн иу ран бынат нæ ардта. Æз æм мæхи байстон хæстæгдæр. Уый-иу хатгай анигъуылд арф хъуыдыты. Тынгдæр та йæ хъуыдытæ уыдысты цардыл. Спорт æвзонгдзинад у. Азтæ куы азгъорой, уæд стыр спортмæ 'фæндаг фæзын вæййы. Хъуыдытæ кæны Станислав дæр, цымæ ма йæ афтæ, хъазæн фæзы каерон цас рæстæг лæууын бахъæудзæн. Кæд ыл бауæнддзысты йæ уарзон командæйы дуар.

Æппынфæстаг сæххæст йæ бæллиц Станиславæн. Уый та йæм къухы куыдæй бафтыд, уый тыххæй ма йын йæхи бафæрсæм:

— Станислав, Мæскуыйы «Спартак»-мæ куы цыдтæ уæд дæ зæрдæ цæуын дæрд чи?

— Уый уыдис 1964 азы. Æз уæд хъазыдтæн Орджоникидзейы «Спартачы». Бирæ хъуыдытæн рæстæг нæ уыд. Уæд хъигагæн, Орджоникидзейы «Спартак» фыццаг къордай рехауд дыккагмæ. Тынг зын мын уыд уыцы хъуыддаг. Изæрæй-иу нæхимæ фæлладей куы 'рцыдтæн, æмæ иу газетты куы бакастæн: Протасов бакъуырдта диссаджы пурти... Литовченко фестухт... Турниры хуыздæр хъазæгæй нымад æрцыд Яковенко. Мæ хъуамæ лæууыдаис Дасаевы «аууоны! Сæйраг дуаргæсы ранмын та, кæй зæгъын ей хъæуы, æнцон хъуыддаг нæ уыд...

— Уымæй раст зæгъыс. — Æз Мæскуыйы «Спартак»-мæ куы цыдтæн, уæд ей æнамæнгæй зыдтон, кæй дзы хъæздыгæн запасы. Стæй мæхи дæр кæцæй уырныдта, искуы хохаг лæппуйы æхæм хъуыстгонд командæмæ айсдзысты, уый. Уыцы хъуыддаджы фæдыл Дасаевимæ не 'хсæн никуы рауад иу дæзозæг ныхас дæр. Уый нæ, фæлæ мын Дасаев стыр зæрдиагæй амыдта йæ фæлтæрддзинад.

— «Локомотив»-мæ кæй ацыдтæ, уый иуæй-иутæ афтæ бамбæрстой цыма схъыг дæ Дасаевы дублер уæвынæй æмæ уый тыххæй ацыдтæ командæйæ.

— Уый раст нæу. Уымæй мæ иу афæдз раздæр хуыдтой Тбилисы командæмæ. Уый нымæ нæ уыд Бесков дæр. Фæлæ дæ фарстæн комкоммæ дзуапп раттын мæ бон нæу. Уыцы минуттæ вæййынц, мæнæ дын иуæндæс метры пурти лæгæй-лæгмæ куы фæкъуырынц, уыйау. Рæстæг хъуыды кæнынмæ нæ вæййы. Адæймаг уæд уыцы пурти куы 'рцахсы, уæд æй куыд райста, уымæн æргом дзуапп раттын нæ вæййы йæ бон.

Царды дæр раст афтæ вæййы хатгай. «Локомотив»-мæ куы хъуыдтой, уæд æз дæр бирæ рахъуыды-бахъуыды нæ фæкодтон. Сразы дæн уайтагъд. Уæд куынæ ацыдаин, уæд, чи зоны, æмæ абон нæ хъазин «Спартачы».

— Станислав, дæуæн дæ курдиат куыддæр раргом æвиенхъæлæджы...

— Цæмæй курдиат æххæстæй раргом уа, уый тыххæй дыд. «Спартак» æмæ «Локомотив»-ы 'хсæн ис бирæ хъауджыдзинæдтæ. Фыццаг бонты йæ æмбаргæ дæр нæ кодтон, кæм дæн, уый. «Локомотив» уæлдæр къордмæ фæстæмæ схызт аст азы фæстæ. Æз та æрцыдтæн, уæлдæр къорды уый бæрц рæстæг чи ис, ахæм командæйæ. Цæмæдæр гæсгæ тренировкæты рæстæг мæхи æнкъардтон уæзбынæй. Хатгай-иу тренеримæ уый тыххæй не 'хсæн рауад дæргъæтин, зæрдæйæзæрдæмæ ныхас. Сезон дзы ахъазыдтæн кæронмæ. Тренеримæ дæр ссардтам иумæйаг æвзаг.

— Куыд акастис Семин, ды фæстæмæ «Спартак»-мæ куы раздæхтæ, уæд уыцы хъуыддагмæ!

— Æхсызгон ын нæ уыд мæ ацыд. Фæлæ мæ раст бамбæрста, æмæ мын мæ фæндагыл цæлхдуртæ не 'рæвæрдта. Кæцы тренеры бафæнддзæн командæйæ йæхи дæр чи фæхъæуы æнæмæнгæй, уыцы хъазæджы ауадзын. Фæлæ мæнæн рагæй дæр æнцой нæ лæвæрдта иу хъуыды: хъуамæ хъазон «Спартачы».

— Станислав, ды хъазты мидæг æмбæлдтæ къуыхцытыл!

— Æнæ уымæй дæр нæй. Уыцы къуыхцытæ та адæймагæй рох нæ кæнынц. Зæгъæм, турниры агъоммæ Саратовы командæимæ хъазгæйæ мæн хызæй фондз хатты сисын бахъуыд пурти. Кæй зæгъын æй хъæуы, тынг фæрыст уæд мæ зæрдæ. Уый фæстæ та бæстæйы чемпионаты архайгæйæ «Жальгирис»-ы командæимæ хъазгæйæ фондз пуртийæ 2—3 мæхи аххосæй сæмбæлдысты нæ хызыл.

Уыцы къуыхцыты фæстæ мæхиуыл куыстон ноджы æвæллайгæдæрæй. Æмæ уый фæрцы кухы æфтын байдыдтой хуыздæр æнтыстдзинæдтæ.

— Хъазты агъоммæ дæхи куыд бацæттæ кæныс!

— Уый нымæлæууаг командæйæ аразгæ у. Зæгъæм, Киевы «Динамо»-имæ куы фæхъазæм, уæд мæсты кæнын æппындæр нæ хъæуы. Хъазты райдайынмæ ма иу кæнæ дыууæ боны куы фæхъæуы, уæд уыцы хъазтыл дæ æппындæр нæ фæхъуыды кæнын. Фæлæ хъазт куыддæр райдайы, афтæ фыццаг минуттæй фæстæмæ пурти йедтæмæ мæ цæстытыл ницыуал фаууайы.

— Иуæндæс метры дын куы фæкъуырынц, уæд дæхи куыд фæхатыс!

— Ахæм рæстæг фылдæр хатт футболисттæ аххосджын фæкæнынц тæрхонгæнæджы. Уый та рæст нæу. Æз уæд вæййын æрмæстдæр иу хъуыдыйыл хæст: æнæмæнгæй бахъахъхъæнын хъæуы нæ тыхджын къордмæ. Æз та æрцыдтæн, уæлдæр къордмæ куы фæстæмæ схызтæн, уæд æрбацыдтæн æмæ æз

Дæе фарст, мæе зæрдæе цæуыл дардтон, зæгъгæ, уымæн та дын цыбырæй зæгъдзынæн: мæе сæйрагдæр хæс — хуыздæр дуаргæсты фæлтæрдзинадыл иузæрдион ахуыр кæнын.

— Дæхæдæг æй зоныс, рæстæг тагъд згъоры. Ды та бынтон æвзонг нал дæ... Кæд-дæм кæсдзынæ, уæддæр дæ фæлтæр-дæн æвзонг дæ. Ацы хабæрттæ дæ ныхмæ нæ уыдзæн. Ацы хабæрттæ дæ ныхмæ нæ уыдзæн. Ацы хабæрттæ дæ ныхмæ нæ уыдзæн.

Æппынфæстаг сæхæст йæ бæллиц Станиславæн. Уый та йæ къухы куыдæй бафтыд, уый тыххæй ма йын йæхи бафæрсæм:

— Станислав, Мæскуыйы «Спартак»-мæ куы цыдтæ уæд дæ зæрдæ цæуын дард тай!

— Уый уыдис 1984 азы. Æз уæд хъаздыгæн Орджоникидзейы «Спартачы». Бирæ хъуыдытæн рæстæг нæ уыд. Уæд, хъыгагæн, Орджоникидзейы «Спартак» фыццаг къордæй рахауд дыккагмæ. Тынг зын мын уыд уыцы хъуыддаг. Изæрæй-иу нæхимæ фæлладæй куы 'рцыдтæн, æмæ иу газетты куы бакастæн: Протасов бакъуырдта дисса-джы пурти... Литовченко фестуыхт... Турниры хуыздæр хъазгъыл нымад æрцыд Яковенко... Уæд-иу æз дæр мæхиныл-мæр скарстон: уыдонæй цæмæй æвзæрдæр дæн æз... Хъуамæ бафæлварон мæ хъарутæ...

Дæ фарст, мæ зæрдæ цæуыл дардтон, зæгъгæ, уымæн та дын цыбырæй зæгъдзынæн: мæ сæйрагдæр хæс — хуыздæр дуаргæсты фæлтæрдзинадыл иузæрдион ахуыр кæнын.

— Дæхæдæг æй зоныс, рæстæг тагъд згъоры. Ды та бынтон æвзонг нал дæ... Кæддæм кæсдзынæ, уæддæр дæ фæлтæр-дæн æвзонг дæ. Ацы хабæрттæ дæ ныхмæ нæ уыдзæн. Ацы хабæрттæ дæ ныхмæ нæ уыдзæн.

Æппынфæстаг сæхæст йæ бæллиц Станиславæн. Уый та йæ къухы куыдæй бафтыд, уый тыххæй ма йын йæхи бафæрсæм:

— Станислав, Мæскуыйы «Спартак»-мæ куы цыдтæ уæд дæ зæрдæ цæуын дард тай!

— Уый уыдис 1984 азы. Æз уæд хъаздыгæн Орджоникидзейы «Спартачы». Бирæ хъуыдытæн рæстæг нæ уыд. Уæд, хъыгагæн, Орджоникидзейы «Спартак» фыццаг къордæй рахауд дыккагмæ. Тынг зын мын уыд уыцы хъуыддаг. Изæрæй-иу нæхимæ фæлладæй куы 'рцыдтæн, æмæ иу газетты куы бакастæн: Протасов бакъуырдта дисса-джы пурти... Литовченко фестуыхт... Турниры хуыздæр хъазгъыл нымад æрцыд Яковенко... Уæд-иу æз дæр мæхиныл-мæр скарстон: уыдонæй цæмæй æвзæрдæр дæн æз... Хъуамæ бафæлварон мæ хъарутæ...

Дæе фарст, мæе зæрдæе цæуыл дардтон, зæгъгæ, уымæн та дын цыбырæй зæгъдзынæн: мæе сæйрагдæр хæсе — хуыздæр дуаргæсты фæлтæрдзинадыл иузæрдион ахуыр кæнын.

**— Дæхæдæг æй зоныс, рæстæг тагъд згъоры. Ды та бынтон æвзонг нал дæе